

DIAKONIATYÖN TALOUDELLISEN AVUN ASIAKKAAT NURMON KAPPELISEURAKUN- NASSA VUOSINA 2012–2015

Niina Vuorela

Opinnäytetyö, kevät 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suun-
tautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Vuorela, Niina. Diakoniatyön taloudellisen avun asiakkaat Nurmon kappeliseurakunnassa vuosina 2012–2015. Kevät 2016, 45 sivua. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK), diakonin virkakelpoisuus.

Tutkin Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyön taloudellisen avun asiakkaita vuosina 2012–2015. Erityisenä tutkimuskohteena olivat ne asiakkaat, jotka olivat saaneet taloudellista apua kaikkina kyseessä olevina vuosina.

Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, eroaako pitkäaikaisten asiakkaiden ryhmä muusta asiakasjoukosta ja minkälaista heidän tuen tarpeensa on ollut.

Tutkimukseen käytetty aineisto kerättiin Katrina Diakonia -ohjelmistosta ja Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöntekijöiden ylläpitämistä taulukoista vuosilta 2012–2015. Tutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen.

Nurmon kappeliseurakunta on myöntänyt vuosittain taloudellista apua 141–182 henkilölle. Pitkäaikaisavustettuja tutkimuksen ajankohtana oli yhteensä 59 henkilöä. Taloudellisesti avustettuja näinä neljänä vuotena oli kaikkiaan 308 henkilöä. Pitkäaikaisavustetut muodostivat tästä joukosta noin viidesosan. Vuositasolla laskettuna pitkäaikaisten asiakkaiden määrä vaihtelee reilusta 32 prosentista lähes 42 prosenttiin. Taloudellista apua Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyö on myöntänyt vuosien 2012–2015 aikana yhteensä 143 507,62 euroa, josta pitkäaikaisille oli myönnetty yli 75 000 euroa. Pitkäaikaisavustettu on saanut keskimäärin 304,45 euroa vuodessa.

Vuonna 2015 avustettuja oli 175 henkilöä, joista naisia oli noin kaksi kolmasosaa. Suurin asiakasryhmä oli iältään 30–64-vuotiaat. Yli 65-vuotiaita oli reilu 10 prosenttia tuen saajista. Yksinhuoltajien ja yksin asuvien taloudet olivat yhteensä lähes 75 prosenttia kaikista avustettavista. Asiakkaista suurin osa oli työelämän ulkopuolella. Selkeästi toiseksi suurin ryhmä olivat eläkeläiset.

Asiasanat: diakoniatyö, avustustoiminta, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Vuorela, Niina. Clients who received financial aid in Nurmo chapel 2012-2015. 45 p. Language: Finnish. Spring 2016. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this study is clients who received financial aid in Nurmo chapel 2012-2015. This research concentrates especially on clients who have received aid in all years in question.

This research will show if the long term clients differ from other clients and what kind of support they need.

Material was gathered from the computer program Katrina Diakonia and from Nurmo chapel diaconal workers' Excel files from the years 2012-2015. Research is quantitative.

Nurmo chapel granted financial aid each year to 141-182 people. Long term clients were 60 people in total. All number of all clients during these four years were 308 people in total. Long term clients are about one fifth of all clients. Per year the proportion of long term clients varies from 32 percent to 42 percent. Nurmo chapel diaconal workers have granted in total of 143 507,62 € of financial aid. For long term clients, the sum was over 75 000 €. Long term clients received on average of 304,45 € per year.

In the year 2015 there were 175 clients. Two thirds of these were the woman. The largest group was the people of 30-64 years of age. About 10 percent of clients people were under 65 years old. Almost 75 percent of clients were single parents or living alone. Most of the clients were not working. The second largest group were the retired.

Keywords: diaconal work, economic help, quantitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 SEURAKUNNAN DIAKONIATYÖ	6
2.1 Diakoniatyön juurilla	6
2.2 Diakoniatyö Suomessa	7
3 TALOUDELLINEN AVUSTAMINEN DIAKONIATYÖSSÄ	12
3.1 Taloudellisen avustamisen lähtökohdat	12
3.2 Diakonian varat taloudelliseen avustamiseen	15
3.3 Diakonian taloudellinen apu oikeutena	16
4 NURMON KAPPELISEURAKUNTA	18
4.1 Diakoniatyö Nurmossa	18
4.2 Taloudellisen avustamisen säännöt	19
5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA DIAKONIAN TALOUDELLISESTA AVUSTAMISESTA SEURAKUNNISSA	21
6 TAUSTATIETOJA TUTKIMUKSESTA	24
7 TUTKIMUSTULOKSET	27
7.1 Diakoniatyön asiakkaat vuosina 2012-2015	27
7.2 Diakoniatyön asiakkaat vuonna 2015	30
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
9 POHDINTA	41
LÄHTEET	43

1 JOHDANTO

Opiskellessani diakonin virkakelpoisuutta nuorisotyönohjaajan ja lähetyssihteerin kelpoisuuksien rinnalle, nousi erityiseksi mielenkiinnon kohteekseni diakoniatyön asiakkaiden taloudellinen avustaminen. Taloudellinen avustaminen oli minulle uusi puoli seurakuntatyössä, johon en ole aikaisemman seurakuntatyöhistoriani aikana tutustunut.

Opinnäytetyöprosessini aikana aiheekseni varmistui diakoniatyön taloudellisesti avustettujen asiakkaiden tutkiminen. Pidimme ideariitä Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöntekijöiden kanssa opinnäytetyöni tarkemmasta aiheesta, ja tässä palaverissa nousi esille idea, että ottaisin tutkimukseni kohteeksi vuosien 2012–2015 välillä diakonian taloudellisesti avustamat asiakkaat ja etenkin ne asiakkaat, jotka ovat hakeneet ja saaneet taloudellista apua joka vuosi kyseessä olevan neljän vuoden aikana.

Diakoniatyön antaman taloudellisen avun kuuluisi olla lyhytaikaista kriisiapua, joten diakoniatyöntekijöitä kiinnosti, millainen joukko pidempiaikaisia asiakkaita on ja paljonko heille apua on myönnetty. Näitä tietoja ei ole saatavilla suoraan mistään tilastoista tai taulukoista, vaan tiedot täytyy poimia yksitellen asiakastiedoista.

Tutkimuksen teoriaosuus on kerätty ajankohtaisesta diakoniatyön kirjallisuudesta. Kerron teoriaosuudessa muun muassa diakoniatyön ja etenkin diakonian taloudellisen avustamisen historiasta ja taloudellisen avustamisen mahdollisuuksista.

Hyvinvointivaltion murentuessa 1990-luvun laman jälkeen on sanottu, että yhteiskuntaerot kasvavat ja ne jotka voivat hyvin, voivat entistä paremmin, mutta ne jotka ovat huono-osaisia, voivat entistä huonommin. Pitääkö tämä väite paikkansa diakonian asiakkaiden kohdalla? Jos ajatellaan, että tutkimani pitkäaikaisasiakkaat ovat näitä huono-osaisia, niin kuinka suurta heidän avuntarpeensa on muihin hakijoihin verrattuna?

2 SEURAKUNNAN DIAKONIATYÖ

2.1 Diakoniatyön juurilla

Tarkasteltaessa diakoniatyötä nykypäivänä on ensin luotava katsaus menneeseen aikaan eli siihen mitä diakonia on pohjimmiltaan. Diakonian määrittely alkaa Uudesta testamentista ja alkuseurakunnasta. Mihinkään yhteen tiettyyn Raamatun kertomukseen diakoniatyön juuria ei voida kuitenkaan asettaa, vaan kohtia löytyy useita. Tunnetuimpia ovat varmasti viittaukset rakkauden kaksoiskäskyyn, Jeesuksen kertomukseen laupiaasta samarialaisesta tai Apostolien tekojen kertomukseen diakonien asettamisesta. Voidaan kuitenkin ajatella, että koko Jeesuksen toiminta köyhien, sairaiden ja syrjittyjen keskuudessa Jumalan valtakunnasta kertoen sekä alkuseurakunnan toisistaan huolehtiva elämäntapa ovat olleet luomassa perusteita diakoniatyölle. (Veikkola 2002, 107.)

Alkuseurakunnan aikana diakoniatyötä ei tarvinnut määritellä erikseen, koska se kuului olennaisena osana alkuseurakunnan elämään. Uskottiin, että Jumalan valtakunta toteutuu hyvinkin pian ja seurakunta piti huolta jäsenistään ja muiden hylkäämistä lähimmäisistä. Vasta myöhemmin tuli tarpeelliseksi asettaa diakoneja, jotka pitivät huolta siitä, että kaikki pääsivät osallisiksi rakkauden aterista ja tarjosivat myös muuta huolenpitoa. Diakonit pitivät huolta erityisesti köyhistä, sairaista, orvoista ja muista yhteiskunnasta syrjäytyneistä. Diakonia oli enemmänkin ilmaus elämäntavasta kuin lähimmäisen auttamiseksi tehdystä työstä. (Veikkola 2002, 108.)

Kirkon toiminnan vakiintuessa ja Jumalan valtakunnan pikaisen toteutumisen odotuksen laimennuttua heikkeni myös seurakuntien yhteisöllinen diakonia. Diakonin virka muuttui eritoten liturgiseksi pappissäädyn viraksi. Sairaalat, vierasmajat, orpokodit ja vanhainkodit olivat luostarien ylläpitämiä laitoksia, jotka ottivat suuren vastuun diakonian toteuttamisesta. Maallikot antoivat almuja ja maksoivat muita maksuja, joiden avulla laitoksia ylläpidettiin. Diakonia nähtiin niiden tehtävänä, jotka olivat pyhittäneet elämänsä Jumalalle, mutta myöhem-

min myös maallikot pääsivät auttamaan hengellisten ritarikuntien kautta. (Veikkola 2002, 108.)

Luterilainen uskonpuhdistus muutti suhtautumista köyhyyteen. Lutherin ajatus oli, ettei kristittyjen ihmisten joukossa saa olla köyhyyttä. Ajattelua muutettiin hyväntekeväisyydestä sosiaaliseettiseksi. Uskonpuhdistuksen yhteydessä perustettiin sosiaalikassoja, joiden käyttöä valvoivat raadit ja ruhtinaat, mutta käyttö oli seurakunnan tehtävä. Vapaaehtoisesti kerättyjen kassojen varat eivät kuitenkaan riittäneet köyhien auttamiseksi ja seurakunnan muiden kulujen kattamiseksi. Uskonpuhdistuksen levitessä Pohjoismaihin, perustettiin tännekin köyhäinrahastoja, joita seurakunnat hallinnoivat aina 1800-luvun lopulle. Silloin luotiin kunnallishallinto ja köyhistä huolehtiminen siirtyi kuntien vastuulle. (Veikkola 2002, 108–109.) Tässäkin vaiheessa seurakunnat ja seurakunnan jäsenet olivat mukana huolehtimisessa antamalla lahjoituksia ja osallistumalla vapaaehtoiisiin kolehteihin (Malkavaara 2007, 84).

2.2 Diakoniatyö Suomessa

Suomessa lähdettiin jo 1800-luvun lopulla kehittämään seurakuntadiakoniaa. Kuopion hiippakunnassa hyväksyttiin diakoniasääntö vuonna 1879, mitä voidaan pitää ensimmäisenä suurena askeleena seurakuntadiakonian kehittämiseksi. Sortavalassa ja Oulussa alettiin lisäksi kouluttaa diakonisseja seurakuntiin vielä ennen vuosisadan vaihdetta. Otto Aarnisaloa voidaan pitää seurakuntadiakonian kehittäjänä. Hänen mukaansa diakoniatyön määritelmä on: ”Diakonia on kristillisen seurakunnan viranomaisesti järjestetty, vapaa, saarnatoimen rinnalla ja sen tukeeksi tapahtuva laupeudentoimi”. Diakonian tehtävänä oli Aarnisaloon mukaan toimia äänettömän hädän puolesta ja etsiä hädän äärimmäistä päätä. Maininta diakonian edistämisestä liitettiin kirkkoherran tehtäviin vuoden 1913 kirkolliskokouksessa ja kirkkolakiin seurakuntien velvollisuus diakonian viran perustamisesta lisättiin vuonna 1943. (Veikkola 2002, 110.)

Toisen maailmansodan jälkeen diakoniatyö seurakunnissa vakiinnutti asemansa vähitellen. Diakonissejen ja diakonien määrä seurakunnissa lisääntyi

tasaisesti. Diakonissat saivat luvan laupeudentyönsä ohella työskennellä myös sairaanhoitajina, kun taas diakonin koulutuksen saaneet olivat sosiaalityön koulutuksen saaneita. (Malkavaara 2007, 106–107.)

Suomeen laadittiin vuonna 1972 kansanterveyslaki, jonka avulla luotiin kuntien vastuulla oleva terveydenhuollon peruspalvelujärjestelmä. Tässä laissa ei otettu ollenkaan huomioon seurakuntadiakoniaa eikä diakonissojen kotisairaanhoidotyötä. Julkisesta sektorista tuli hyvinvointipalveluiden tuottaja ja diakoniatyö jäi seurakunnan omaksi toiminnaksi. Tämä aiheutti sen, että seurakunta alkoi yhä enenevässä määrin järjestää kokoavaa toimintaa kuten retkiä, leirejä ja piiritointia muun muassa vanhuksille ja kehitysvammaisille. Hyvinvointivaltion toiminnassa oli aikaa seurakunnalliselle diakonialle. (Malkavaara 2007, 110–111.)

Diakonin sielunhoidollinen tehtävä vakiintui pikkuhiljaa sen paikatessa hyvinvointivaltion jättämiä aukkoja. Diakoniatyössä ajateltiin, että yhteiskunnan tuli pitää huolta väestöstään ja kirkko korkeintaan täydensi yhteiskunnan tarjoamia palveluita ja muistutti, että huono-osaisimmatkin saivat heille kuuluvat edut. (Malkavaara 2007, 112.)

Seurakuntien diakoniatyö keskittyi pitkäksi aikaa vanhusten ja vammaisten parissa tehtävään työhön ja sielunhoidolliseen diakoniatyöhön. Vähitellen 1980-luvulla alettiin puhua syrjäytymisestä ja a- ja b-luokan kansalaisista, vaikka elettiin taloudellisesti hyviä aikoja. Diakoniatyön tehtävä oli määritelmänsä mukaan auttaa b-luokan kansalaisia. 1990-luvun lama muutti diakoniatyön asiakaskuntaa voimakkaasti. Diakonit saivat aivan uudentyyppisiä avunpyyntöjä työttömiltä, konkurssin tehneiltä tai äkillisesti varattomiksi joutuneilta. Diakoniatyöntekijät ryhtyivät velkaneuvojiksi ja velallisten tukijoiksi pikakoulutuksella tai jopa ilman lisäkoulutusta. Myös uusia työmuotoja kehitettiin kuten ruokailuja työttömille ja ruokapankkitoimintaa. Laman seurauksena kansalaisilta leikattiin ja kunnilta poistuivat rajoitukset, jotka olivat estäneet yhteistoiminnan seurakunnan kanssa. Kirkon ja sen diakoniatyön paikka oli köyhien auttaminen. (Malkavaara 2007, 114–115.)

Diakoniatyössä mietittiin 2000-luvun alkupuolella omaa paikkaa yhteiskunnassa. Diakoniatyö ei halunnut eikä halua olla vain yhteiskunnan hyvinvointipalveluiden jatke. Palvelujärjestelmän kokonaisuus on nykypäivänä todella monimuotoinen ja seurakunta on siinä mukana yhtenä palveluntuottajana. Monella paikkakunnalla diakoniatyö auttaa niitä, jotka ovat jo pudonneet muun yhteiskunnan tarjoaman turvaverkon läpi. Diakoniatyöllä on paljon erilaisia ryhmiä ja sen taloudellinen avustaminen on yhteissummaltaan jopa isompi kuin kuntien antama harkinnanvarainen taloudellinen apu. Yhteistyötä sosiaalihuollon kanssa on, mutta se ei ole täysin mutkatonta. (Malkavaara 2007, 118–119.)

Seurakunnilla on kirkkolain perusteella velvollisuus edistää lähimmäisenrakkautta ja diakoniaa, mutta siihen, kuinka ne paikallisella tasolla toteutuvat, on annettu käytännössä hyvin vapaat kädet. Kirkkolaisissa (1993, 1. luku, § 2) lähimmäisenrakkauden edistäminen määritetään osaksi kirkon perustehtävää: ”tunnustuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi”. Diakonia mainitaan myös yhtenä kirkon perustehtävänä: ”toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä” (Luku 4, §1). Diakonian tehtävä on määritetty tarkemmin kirkkojärjestyksessä (1993, luku 4, §3): ”Tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muilla tavoin auteta”. (Kirkkolaki 1993; Kirkkojärjestys 1993.)

Diakoniatyö on ajan kuluessa pitänyt melko hyvin kiinni määritelmästänsä, jonka mukaan sen tehtävänä on huolehtia kaikista heikoimmista, jotka eivät saa apua muualta. Tämän hetkisen yhteiskunnallisen kehityksen jatkuessa autettavien määrä on lisääntymässä. Diakoniatyön täytyy tulevaisuudessa miettiä, olisiko se kuntien ja valtion mahdollinen selkeä sopimuskumppani, joka tarjoaisi apua tietyille heikommassa tilanteessa oleville ihmisryhmille, jatkaako se entisellä linjallaan vai kehitetäänkö diakoniatyöhön kenties aivan uusia työmuotoja ja -tapoja,

joissa pidetään tiukasti kiinni omasta identiteetistä ja kirkon roolista. (Malkavaara 2007, 120–121.)

Tulevaisuuden haasteena on määritellä kirkon ja sen diakoniatyön rooli. Yhteiskunnan kanssa täytyy sopia, kuuluuko kirkko osaksi julkisia palveluita vai nähdäänkö se enemmän yhtenä kolmannen sektorin palveluntarjoajista. Yksi mahdollisuus on myös tuottaa ennalta sovittuja palveluita ja myydä niitä sitten yhteiskunnalle. Tilanteen jatkuminen nykyisellään on haastavaa, sillä diakoniatyöntekijöiden työkuorma on lisääntynyt valtavasti. Ero diakoniatyöntekijöiden työnkuvassa on seurakuntien välillä huomattava: toisissa seurakunnissa diakoniatyöntekijöiden työ painottuu seurakuntatyöhön ja sielunhoitoon ja toisissa diakonien työajasta suurin osa kuluu taloudelliseen avustamiseen ja kriisityöhön. (Malkavaara 2007, 119–120.)

Vastuun kantaminen asukkaiden hyvinvoinnista on jakautunut aikojen saatossa eri osapuolille: alun alkaen vastuu on ollut perheillä ja lähiyhteisöllä, minkä jälkeen hyvinvoinnista ovat vastanneet seurakunnat ja kansalaisjärjestöt, joilta vastuu on siirtynyt valtiolle ja kunnille. Vastuu hyvinvoinnista on kuitenkin nyky päivänä osittain palautunut perheille ja lähiyhteisöille. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 12.)

Kirkon toiminnan katsotaan olevan niin julkisen sektorin kuin kolmannen sektorin kaltaista toimintaa. Evankelisluterilaisen kirkon diakoniatyö Suomessa on luonteeltaan kolmannen sektorin toimintaa. Toiminta nähdään yhteiskunnalliselta tasolta katsoen epävirallisena, mutta erittäin laajana sosiaali- ja terveystyönä. Seurakunnassa tapahtuvan diakoniatyön sanotaan usein olevan tekijänsä näköistä työtä. Tämä pohjautuu useisiin diakoniatyön perusteisiin. Seurakunnat toimivat taloudellisesti ja toiminnallisesti itsenäisinä eikä diakoniatyölle ole säädetty kokonaiskirkollisesti tai edes hiippakuntatasolla yhteisiä lakeja tai säädöksiä. Työntekijät tekevät työajatonta työtä, jonka tarkemmasta sisällöstä heidän ei yleensä tarvitse raportoida kenellekään. Työn sisällöstä ja toimintatavoista päätetään seurakuntakohtaisesti. (Helin ym. 2010, 12.)

Kirkon diakoniatyö on ollut ja on edelleen kiinteästi yhteydessä yhteistyöverkostojen ja toimintaympäristöjen kautta valtioon ja kuntiin. Jos hädänalaisten tarpeissa tapahtuu muutoksia, ne heijastuvat kaikkien näiden toimijoiden toimintaan. (Helin ym. 2010, 12.)

3 TALOUDELLINEN AVUSTAMINEN DIAKONIAITYÖSSÄ

3.1 Taloudellisen avustamisen lähtökohdat

Ennen 1800-luvun kunnallishallinnon syntymistä kirkon ja sen diakoniatyön tehtävänä oli huolehtia huono-osaisista eli köyhistä, sairaista ja vammaisista. Kirkkojen ovenpielissä oli tuolloin käytössä vaivaisukkoja, joihin ohikulkija pystyi antamaan avustuksen lähimmäisen auttamiseksi, joka ohjattiin sen ajan diakoniarahaston kautta apua tarvitseville. Kunnallishallinnon synnyttyä kirkko vapautettiin köyhäinhoidosta. Kirkkoherran tehtäväksi jäi kuitenkin velvollisuus pitää huolta köyhistä. Kirkko ei vapautunut heikompiosaisen auttamisesta aivan kokonaan, sillä Suomessa oli paljon epäkohtia eikä yhteiskunnalla ollut resursseja hoitaa niitä kaikkia. 1960-luvulle tultaessa Suomen kehitys kulki oikeaan suuntaan. Diakoniatyöllä oli aikaa keskittyä ihmisen kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen ja sielunhoitoon. (Lemmetyinen 2002, 435–437.)

Kirkko joutui miettimään diakoniatyöhön uudistuksia Suomen ajautuessa 1990-luvulla syvään lamaan. Diakoniatyössä oli pystytty keskittymään vielä 1980-luvulla lähellä seurakuntatyötä olevaan toimintaan, koska Suomi voi hyvin ja yhteiskunta pystyi huolehtimaan köyhimmistään ja muista erityistä tukea tarvitsevista. Laman myötä Suomeen muodostui suuri työttömien, pitkäaikaistyöttömien ja ylivelkaantuneiden joukko, joiden ongelmat jatkuivat vielä laman hellitetyäkin. Diakoniatyössä todettiin, että taloudellinen apu on välttämätöntä, että voidaan auttaa niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei muilla tavoin auteta. 1990-luvun laman jälkeen diakoniatyössä kohdattu hätä on usein yhteydessä taloudelliseen ahdinkoon ja toimeentulovaikeuksiin. (Lemmetyinen 2002, 437–438.)

Laman seurauksena erottui neljä erilaista ryhmää, jotka joutuivat pahaan taloudelliseen ahdinkoon. Ensimmäinen olivat kahden asunnon loukkuun jääneet: vanha asunto oli myymättä ja uusi oli ostettu kalliilla hinnalla. Asuntojen hinnat laskivat huomattavasti, jouduttiin lainaamaan rahaa ja lopuksi molemmat asunnot jouduttiin myymään halpaan hintaan. Kahden asunnon loukkuun joutuneille jäivät suuret velat ja he joutuivat asumaan vuokralle. Näiden ihmisten selviyty-

misvaikeuksia lisäsi vielä usein työttömyys. Sosiaalitoimi ei kahden asunnon loukkuun jääneitä voinut paljoakaan auttaa, sillä velkojen hoidosta aiheutuvia kulkuja ei oteta toimeentuloa hakiessa huomioon. (Lemmetyinen 2002, 438.)

Toinen diakoniatyön asiakkaiksi tullut ryhmä olivat pienyrittäjät, jotka ajautuivat konkurssiin ja joilla oli suuret henkilökohtaiset velat. Näiden henkilöiden auttamiseen ei sosiaalitoimella ollut minkäänlaisia ohjeita, mutta suurien henkilökohtaisten velkojen takia he eivät kyenneet selviytymään arjesta. Kolmas ryhmä olivatkin takausvelalliset, jotka olivat olleet takaamassa jonkun lainaa. Kun pankit eivät saaneet velkoja velallisiltaan, he ryhtyivät perimään niitä takaajilta. Maksuohjelma oli monelle niin tiukka, että takaajat menettivät asuntonsa ja senkin jälkeen jäi vielä maksettavaa. Näitäkään menoja ei huomioitu toimeentulotukia myönnettäessä. Neljäs diakoniatyön vastaanotolle saapuvista suuremmista asiakasryhmistä olivat pitkäaikaistyöttömät, jotka eivät tulleet taloudellisesti toimeen ansiosidonnaisen päivärahan loputtua. (Lemmetyinen 2002, 438–439.)

Diakonian tarkoitus on auttaa ihmistä kokonaisvaltaisesti. Taloudelliset vaikeudet eivät ole oma erityinen ongelma, vaan mukana voi olla myös muita ongelmia. Kirkko on satsannut paljon omia varojaan ihmisten auttamiseen, nostanut esiin epäkohtia ja tehnyt töitä köyhien olojen parantamiseksi. Diakoniatyön oma aktiivinen toiminta on antanut hyvän pohjan köyhien asioiden esiin nostolle. Diakoniatyö ei ole unohtanut myöskään omia taustojaan vaan taloudellisen avun rinnalla on muistettu antaa myös henkistä ja hengellistä apua. (Lemmetyinen 2002, 440.)

Vuosituhatosen vaihteessa perustuslakiin hyväksyttiin kansalaisten oikeus sosiaaliturvaan. Suomalainen hyvinvointivaltio tunnustettiin tällöin ensimmäistä kertaa perustuslain tasolla. Tämä laki pitää sisällään jokaisen oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Samalla lailla määritellään myös perusturva sellaisiin elämäntilanteisiin, kun henkilöllä ei yksinkertaisesti ole mahdollisuuksia huolehtia omasta toimeentulostaan. (Elenius 2007, 166.)

Oikeus sosiaaliturvaan (luku 2, § 19)

Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.

Lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella.

Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä.

(Suomen Perustuslaki 1999.)

Valtio haluaa lain perusteella olla toteuttamassa suomalaista hyvinvointivaltiota ja kansalaistensa hyvinvointia, mutta nähtävillä on monia merkkejä myös palveluiden heikentymisestä, joten kriittisyyttäkin tarvitaan. Luterilaisuuteen kuuluu vahvasti yhteisöllisyys, minkä perusteella sen kaikista jäsenistä pidetään huolta, joten kirkolle on luonnollista olla mukana huolehtimassa kansalaisistaan. Vastuun kantamisessa se ei voi eikä halua olla yksin, vaan vastuunkantamisen jakavat valtio, kunta, kirkko ja oma perhe. Nykyisessä hyvinvointivaltiomallissa kirkon tehtävä ei kuitenkaan ole olla tuottamassa peruspalveluita, vaan kantaa omaa vastuutaan yhteiskunnassa toisella tapaa. Kirkon tehtävänä on muun muassa välittää saamaansa tietoa yhteiskunnallisesta pahoinvoinnista osallistumalla sosiaalipoliittiseen keskusteluun. (Elenius 2007, 166–167.)

Vuonna 2009 alkoi jälleen uusi lama, joka on asettanut diakoniatyölle uusia haasteita ja lisännyt tarvetta taloudelliselle avustamiselle. Lähtötilanteessa kunnat olivat huonommassa taloudellisessa asemassa kuin 1990-luvun laman alkaessa. Kirkon taloudellinen tilanne on myös huonontunut: jäsenmäärä on vähentynyt ja osuudet yhteisöverosta pienentyneet. (Pessi & Saari 2009, 93.)

3.2 Diakonian varat taloudelliseen avustamiseen

Laman iskiessä 1990-luvulla diakoniatyöntekijät ryhtyivät velkaneuvojiksi. Ylivelkaantuneita autettiin niin taloudellisesti kuin velkojen järjestelemisellä pankeissa. Velkaneuvontatyöhön varattiin rahaa ja palkattiin lisätyövoimaa. Yhteisvastuukeräyksen turvin perustettiin Takuusäätiö ylivelkaantuneiden tukemiseksi ja velkajärjestelyjen mahdollistamiseksi. Yhteiskuntakin huomioi ylivelkaantuneiden ongelmat ja sääti lain velkajärjestelyistä sekä aloitti yhteiskunnan varoilla toimivan velkaneuvonnan. Diakoniatyön tehtäväksi jäi velkajärjestelyyn mukaan päässeiden tukeminen ja niiden auttaminen, jotka eivät velkajärjestelyyn piiriin päässeet. (Lemmetyinen 2002, 439.)

Seurakunnat reagoivat myös laman takia asuntoinsa menettäneiden vaikeuksiin saada vuokra-asuntoa. Suurimmalla osalla ei ollut varallisuutta maksaa vuokravakuuksia, minkä takia seurakuntiin perustettiin vuokratakuurahastoja. Näistä rahastoista maksettiin osa tarvittavista vuokravakuuksista ja autettiin myös vuokratien kohdalla. (Lemmetyinen 2002, 439.)

Taloudellisen avun tarvisijoille on kirkolla Kirkkohallituksen alainen Kirkon Diakoniarahasto. Sieltä voi saada taloudellista apua esimerkiksi johonkin äkilliseen onnettomuuteen kuten tulipalon aiheuttamiin ongelmiin, mutta myös vaikka työttömyyteen tai velkatakauksien takia taloudelliseen hätään. Kirkon diakoniarahaston kautta kanavoidaan myös Tukikummeilta saatavia avustuksia. Tukikummit-säätiö on perustettu sellaisten lasten ja nuorten hyväksi, jotka uhkaavat pudota yhteiskunnan ulkopuolelle. Säätiön tarkoituksena on konkreettisesti auttaa Suomessa asuvia lapsia poistamalla yksin jääminen ja tarkoituksettomuus lasten ja nuorten elämästä. Kirkon diakoniarahaston lisäksi hiippakunnilla on olemassa omia rahastojaan, joista seurakunnan diakoniatyöntekijä voi hakea apua taloudellisissa vaikeuksissa olevalle asiakkaalleen. (Lemmetyinen 2002, 440; Villa 2015, 4–5.)

Kansalaiset ovat Suomessa yhä selvemmin jakautuneet niihin, jotka tulevat toimeen hyvin, ja niihin, joilla on laajoja toimeentulo-ongelmia. Ollakseen kaikista huonoimmin pärjäävien tukena ja nostaakseen esille tämän epäkohdan, ettei

kaikilla ole varaa edes jokapäiväiseen leipään, on seurakuntiin perustettu ruokapankkeja. Diakoniatyöntekijöiden toivomus olisi, että perustoimeentulo nostettaisiin sellaiselle tasolle, että ruokapankit pystyttäisiin lopettamaan. Hyvinvointivaltion tulisi huolehtia kansalaisistaan eikä kaikkein köyhintäkään saisi jättää selviytymään yksin tai diakonian tarjoaman avun varaan. (Lemmetyinen 2002, 440–442.)

Ruokapankit ovat saaneet paljon arvostelua osakseen. Joidenkin mielestä hyvinvointivaltiossa ei kuuluisi olla tällaista ”köyhän ihmisen sosiaaliturvaa, joka ei perustu kaikille kuuluvaan yhtäläiseen oikeuteen, vaan armeliaisuuteen”. Näiden arvostelijoiden mielestä ruokapankit heikentävät yleistä sosiaaliturvaa ja eriarvoistavat ihmisiä entisestään yhteiskunnassa. Kirkon tasolla arvostelu on koskenut lähinnä sitä, että kirkko ottaa ruokapankkien myötä osan yhteiskunnan tehtävistä. Jotkut myös epäilevät kirkon leimaantuvan köyhien kirkoksi pitäessään yllä ruokapankkitoimintaa, vaikka kirkon kuuluisi olla kansan kirkko. Valtiovallan mielestä ruokapankit ja ruokajonot ovat kiusallisia ainakin niinä aikoina, kun maan talous kasvaa ja kulutustaso kohoaa. (Lemmetyinen 2002, 440–442.)

Kirkko käyttää keskimäärin kymmenisen prosenttia talousarviorahoistaan diakoniatyöhön. Suurimman kuluerän muodostavat työntekijöiden palkat. Diakoniatyön myöntämät avustukset ja sosiaalihuollon myöntämä harkinnanvarainen toimeentulotuki ovat suurin piirtein samansuuruisia, joten diakonian jakama taloudellinen tuki on merkittävä. Diakoniatyöllä ei ole koko maan laajuisia yhteisiä auttamissääntöjä, mutta muutamia yhteisiä periaatteita kuitenkin löytyy. Diakoniatyö on toissijainen avun antaja. Ensisijaisesti taloudelliseen ahdinkoon joutuneen henkilön avustamisesta vastaa sosiaalitoimi. Diakonian antama taloudellinen avustus on myös pääasiassa kertaluonteista. Diakonit ovat salassapitovelvollisia asiakkaidensa asioista. (Lemmetyinen 2002, 443.)

3.3 Diakonian taloudellinen apu oikeutena

Malkavaara ja Ryökäs (2015, 107–109) kirjoittavat artikkelissaan suomalaisen ajattelutavan kehittymisestä haettaessa diakonialta taloudellista apua. Yksilön

toimivalta ja oikeudet ovat nousseet yleisinä arvoina Suomessa. Länsimaissa asuville perusoikeuksista on tullut itsestänselvyys, joihin jokainen on oikeutettu.

Malkavaara ja Ryökäs (2015, 107–109) todistavat diakoniabarometrien, joita kirkossa on toteutettu 1990-luvun lopulta lähtien, avulla, miten tämä yleisen ajattelutavan muutos heijastuu kirkon diakoniatyön apua haettaessa. Huomattava osa diakoniatyöntekijöistä kokee, että asiakkaat ajattelevat tullessaan hakemaan apua, että heillä on siihen täysi oikeus. Asiakas ei mahdollisesti erota toisistaan diakonian ja yhteiskunnan tarjoaman sosiaaliavun eroa eikä apua suinkaan tulla anomaan enää nöyrästi vaan tietoisina siitä, että tämä apu kuuluu minulle. Myös kuntien sosiaalitoimet ohjaavat asiakkaita hakemaan apua kirkon diakoniatyöltä.

Vuoden 2013 diakoniabarometrissä oli kysymys, jossa keskityttiin nimenomaan taloudelliseen avustamiseen. Diakoniatyöntekijöiltä kysyttiin: ”Onko viime vuosina suhtautuminen diakonian antamaan taloudelliseen apuun muuttunut asiakkaittesi keskuudessa? Jos on niin miten ja mihin suuntaan?” Vastaajista yli 20 prosentin mielestä tarve apuun oli kasvanut. Lähes 15 prosentin mielestä asiakkaiden tietoisuus avusta oli lisääntynyt ja samalla kynnys avun hakemiseen madaltunut. Apu oli vastaajien mielestä arkipäiväistynyt. Barometrin vastauksista voidaan lukea, että lähes 16 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, että heidän asiakkaidensa mielestä heillä on oikeus diakonian antamaan apuun eikä sitä nähdä kirkon tarjoamana hyväntekeväisyytenä. (Malkavaara & Ryökäs 2015, 117–118.)

Malkavaaran ja Ryökkään (2015, 122) mukaan seurakunnan diakoniatyöhön näyttää nyky-yhteiskunnassa painottuvan kaksi toisistaan poikkeavaa näkökulmaa. Ensiksi diakoniatyön antamia palveluja on alettu ajattelemaan hyväntekeväisyyden sijasta oikeuksina, joita kirkko tarjoaa silloin, kun muu yhteiskunta ei auta riittävästi tai ollenkaan. Toiseksi on nähtävissä, että yhteiskunnan ulkopuolelle on jäämässä pysyvästi syrjäytyneiden joukko, joiden auttaminen on erityisen vaikeaa niin kuntien sosiaalitoimelle kuin kolmannelle sektorille.

4 NURMON KAPPELISEURAKUNTA

Nurmon kappeliseurakunta on osa Seinäjoen seurakuntaa, jonka muodostavat Seinäjoen alue seurakunta ja Nurmon, Peräseinäjoen ja Ylistaron kappeliseurakunnat. Seinäjoen seurakunta on perustettu vuonna 1863 ja kuntaliitoksien myötä siihen on liitetty Peräseinäjoen kappeliseurakunta vuonna 2005 ja Nurmon ja Ylistaron kappeliseurakunnat vuonna 2009. Seinäjoen seurakuntaan kuuluu yli 50 000 jäsentä ja työntekijöitä koko seurakunnan alueella on noin 230. Vapaaehtoistyöhön osallistuu vuosittain yli 3 000 seurakuntalaista. (Seinäjoen seurakunta i.a. b.)

Nurmo on tunnettu herännäisestuna, jonka historiaan kuuluu tunnettu julistaja Niilo Kustaa Malmberg. Perinteisesti Nurmon kappeliseurakunta on edustanut tyypillistä eteläpohjalaista kirkollista elämää. Nykypäivänä nurmolaisten keski-ikä on vain reilut 30 vuotta. Kappeliseurakunnan alueen väestö kasvaa voimakkaasti ja sinne muuttaa paljon perheitä, jotka antavat Nurmossa tehtävälle seurakuntatyölle oman leimansa. Nurmon kappeliseurakunnan toimintaa johtaa oma kappelineuvosto. (Seinäjoen seurakunta i.a. a.)

4.1 Diakoniatyö Nurmossa

Diakoniatyö ja siihen kuuluvat tehtävät, muun muassa ruokapankki, kuuluvat koko seurakunnan alueella yhteensä 15 työntekijälle. Heistä kahdeksan työskentelee alue seurakunnassa, neljä Nurmossa, kaksi Ylistarossa ja yksi Peräseinäjoella. Diakoniatyö tekee yhteistyötä yli aluerajojen, mutta suurin osa työstä toteutetaan oman alueen sisällä. Ruokapankkitoiminta on koko seurakunnan yhteistä työtä. (Seinäjoen seurakunta i.a. c.)

Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyön tiimiin kuuluu neljä työntekijää, joista yhden työpanos on puolet työajasta. Työntekijöiden toimistot ovat kahdessa toimipaikassa: Nurmon keskustassa ja Hyllykalliolla, joissa molemmissa pidetään myös diakonian vastaanottoa. Nurmossa vastaanotto on tiistaisin ja Hylly-

kalliolla torstaisin. Tiimin jäsenillä on kullakin omat vastuualueensa. Vastaavan diakonin vastuulla on johtavan työntekijän tehtävien lisäksi perhetyö, omaishoitajat, mielenterveystyö, työkyvyttömyyseläkeläiset ja invalidit. Kahden muun kokonaan työaikansa diakoniaan käyttävän diakonin vastuualueet jakautuvat niin, että toisen vastuulla on kehitysvammaistyö, näkövammaiset, kuulovammaiset ja päihdetyö ja toisen vanhustyö, eläkeläiset ja vapaaehtoistyöstä lähimmäis- ja asiointiapu, kerhomummit ja -vaarit sekä riparimummit ja -vaarit. Neljännen työntekijän työajasta puolet on lähetystyötä ja toinen puoli diakoniatyötä Hyllykamarin vapaaehtoisten, yhteisvastuukeräyksen ja Kirkon Ulkomaanavun parissa. (Seinäjoen seurakunta i.a. c.)

Jokaviikkoinen diakoniatyön matalankynnyksen tapahtuma on Keskiviikkokeitto. Keitto on tarjolla pientä vapaaehtoista maksua vastaan Hyllykallion ja Nurmon seurakuntakodeilla kaikille nurmolaisille. Ennen keittoa voi osallistua pieneen hartaushetkeen. Keitto tarjoaa ihmisille mahdollisuuden kokoontua saman katon alle nauttimaan ateristiasta. Keskiviikkokeitto järjestettiin vuonna 2014 yhteensä 44 kertaa ja vuonna 2015 48 kertaa. Vuonna 2014 ruokailuun osallistui 5199 henkilöä eli keskimäärin 118 henkilöä ruokailua kohden ja vuotta myöhemmin 5556 henkilöä eli 116 henkilöä per ruokailu. Keskiviikkokeitto on jo usean vuoden ajan ollut suosittu diakoniatyön tapahtuma, joka kokoaa yhteen kirjavan joukon nurmolaisia. (Kati Latikka, henkilökohtainen tiedonanto 5.1.2016.)

4.2 Taloudellisen avustamisen säännöt

Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöllä on sovittuna muutamia sääntöjä taloudellisten avustusten myöntämiseen, mitkä ovat suurimmalta osalta yhteisiä koko Seinäjoen seurakunnan diakoniatyön kanssa. Laskujen maksua varten on sovittu yhteiset avustusrajat, jotka ovat yksin asuville ja lapsettomille enintään 350 euroa ja perheellisille enintään 600 euroa vuodessa. Avustukset päätetään vähintään kahden työntekijän kesken. Mikäli avustusraja (350 euroa / 600 euroa) on jo ylitetty, avustusanomukset viedään diakoniatyön toimikunnan päätettäväksi. (Kati Latikka, henkilökohtainen tiedonanto 5.1.2016.)

Elintarvikeostoksiin diakoniatyöntekijä voi myöntää osto-osoituksia kauppaan tai setelin ruokapankkiin kuusi kertaa vuoden aikana. Ruokapankkiin on mahdollisuus vielä seitsemänkin kerran vuoden aikana saada avustus, mikäli tarve on akuutti. Tulorajat avustusten saamiselle riippuvat talouden koosta ja siinä asuvien aikuisten määrästä. Yksinasuvan tuloraja on 750 euroa kuukaudessa ja kahden huoltajan talouksien tuloraja 1100 euroa. Tuloraja kasvaa asteittain ol- len yhden aikuisen ja viiden lapsen talouksilla 1900 euroa ja kahden aikuisen ja viiden lapsen talouksilla 2100 euroa (TAULUKKO 1; Kati Latikka, henkilökohtai- nen tiedonanto 5.1.2016).

TAULUKKO 1. Diakonia-avustusten tulorajat yksinhuoltajien ja kahden huolta- jan talouksille

yksinhuoltajien taloudet		kahden huoltajan taloudet	
1 hlö	750 €	2 hlö	1100 €
1 + 1	1100 €	2 + 2	1300 €
1 + 2	1300 €	2 + 3	1500 €
1 + 3	1500 €	2 + 4	1700 €
1 + 4	1700 €	2 + 5	1900 €
1 + 5	1900 €	2 + 6	2100 €

Ruoka-avun määrä riippuu talouden koosta. Yksi henkilö voi saada yhdellä ker- taa 30 euron osto-osoituksen. Talouden koon kasvaessa avustuksen määrä lisääntyy viidellä eurolla henkilöä kohden. Jouluavustus on 10 euroa suurempi. Lasten vaippoja varten voidaan lisäksi myöntää kolme kertaa vuodessa 10 eu- roa suurempi avustus (TAULUKKO 2; Kati Latikka, henkilökohtainen tiedonanto 5.1.2016).

TAULUKKO 2. Elintarvikkeisiin myönnettyjen osto-osoitusten määrä euroina avustuskertaa kohden

talouden koko	osto-osoitus elintar- vikkeisiin yleensä €	osto-osoitus elintar- vikkeisiin jouluna €	
1 hlö	30 €	40 €	lasten vaipat +10 € max. 3krt/vuosi
2 hlö	35 €	45 €	
3 hlö	40 €	50 €	
4 hlö	45 €	55 €	osto-os. elintarvikkeisiin max.6krt/vuosi
5 hlö	50 €	60 €	
6 hlö	55 €	65 €	
7 hlö	60 €	70 €	
8 hlö	65 €	75 €	

5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA DIAKONIAN TALOUDELLISESTA AVUSTAMISESTA SEURAKUNNISSA

Seurakunnan diakonian taloudellista avustustyötä on tutkittu jonkin verran. Taloudellinen avustaminen nykyisessä määrin tuli diakonian työtehtäviin mukaan 1990-luvun laman myötä. Siitä asti diakoniatyö on käyttänyt avustamiseen merkittävän summan budjetti-, keräys- ja muita varojaan. Aivan samankaltaista tutkimusta, jossa keskitytään yhden seurakunnan diakoniatyön taloudellisesti avustettaviin määrällisesti, en löytänyt, mutta monta muunlaista lähestymisnäkökulmaa diakonian taloudelliseen avustamiseen löytyi.

Juntunen (2011, 6–8) on tehnyt väitöskirjan ”Vain hätäapua? Taloudellinen avustaminen diakoniatyön professionaalisen itseymmärryksen ilmentäjänä”. Hän tarkastelee tutkimuksessaan millaisia kokemuksia ja näkemyksiä diakoniatyöntekijöillä on taloudellisesta auttamisesta asiakastyössä. Osajulkaisut tarkastelevat kokemuksia työmotivaation, valtautumisen, asiantuntijuuden ja jännitteiden näkökulmista. Tutkimusaineisto osajulkaisuihin on kerätty teemahaastattelulla, kyselyllä ja vuoden 2009 diakoniabarometristä. Tutkimustulosten perusteella diakoniatyöntekijöille työmotivaatiota taloudelliseen avustamiseen antavat ajatukset kaikista huono-osaisimpien auttamisesta ja avustustyön hengellisestä ulottuvuudesta. Diakoniatyöntekijät pyrkivät toiminnallaan vaikuttamaan niin asiakkaan kuin häntä ympäröivän yhteiskunnan olosuhteisiin olemalla aktiivisia yhteiskunnallisia vaikuttajia puuttumalla havaitsemiinsa epäkohtiin. Tutkimuksen perusteella diakoniatyöntekijöitä voidaan pitää laajakatseisina auttajina, jotka kohtaavat asiakkaansa yksilöinä ja ovat valmiita kuuntelemaan jokaisen oman elämäntarinan. Juntusen mukaan diakonian on säilytettävä herkkävaistoinen reagointi- ja avustuskykynsä ja pidettävä kiinni omista näkökulmistaan ja suuntauksestaan, että se pärjäisi myös tulevaisuudessa.

Juntunen & Grönlund & Hiilamo (2007) ovat tehneet Viimeisellä luukulla - tutkimuksen kaupunkilaisdiakoniasta. Tutkimuksen taustalla oli näkemys viimesijaisen sosiaaliturvan murtumisesta 90-luvulla. Juntunen ym. selvittivät diakoniatyöntekijöitä haastattelemalla, olivatko diakoniatyön asiakkaat heidän mie-

lestään tipahtaneet muiden turvaverkkojen läpi ja mikä oli diakonian suhde oman paikkakuntansa huono-osaisuuteen. Diakoneilla tiedetään olevan paljon hiljaista tietoa, jota tässä tutkimuksessa oli tarkoituksena hyödyntää. Tutkimus perustui määrälliseen ja laadulliseen aineistoon. Tutkimuksen perusteella kunnissa, joissa oli suhteellisesti eniten taloudellista huono-osaisuutta, käytettiin diakoniatyöhön suhteessa suurempi osuus seurakunnan varoista. Diakoniatyöntekijät näkivät taloudellisen auttamisen kohtaamiseksi, jossa oli mukana aineellista, henkistä ja hengellistä auttamista. Diakoniatyön taloudellisen avun asiakasryhmät olivat hyvin moninaisia eivätkä asiakkaat usein kyenneet hahmottamaan sosiaaliturvajärjestelmää kokonaisuutena, mikä aiheutti ongelmia. Haittaa oli myös sosiaaliturvajärjestelmän hitaalla reagoinnilla asiakkaiden tilanteisiin. Tämän tutkimuksen perusteella diakoniatyötä voidaan kutsua viimesijaisen sosiaaliturvaverkoston paikkaajaksi.

Rautiainen (2010, 2) on ylemmän ammattikorkeakoulun sosionomin opinnäytetyönään tehnyt tutkimuksen, jonka otsikkona on: ”Diakoniatyön hyvä avustuskäytäntö. Esimerkkinä Turun arkkihiippakunnan seurakunnat.” Työn tavoitteena oli kuvata Turun arkkihiippakuntien hyvä avustuskäytäntö ja selvittää saavatko diakoniatyöntekijöiden mielestä avustusasiakkaat sosiaalisesti oikeudenmukaisen kohtelun. Tutkimuksen tausta-aineistona oli seurakuntien avustustoimintaa koskevia tilastoja. Varsinainen aineisto kerättiin kyselyllä, joka kohdennettiin seurakuntien diakoniatyölle. Saadun aineiston perusteella noin 80 prosentilla alueen seurakunnista oli Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön suosituksia hyvin vastaavat ohjeet avustamiseen. Niin hiippakunnan kuin koko kirkonkin tasolla yhtenäisten avustuskäytäntöjen kehittäminen vaatisi seurakunnilta paljon nykyistä tiiviimpää yhteistyötä.

Keltto ja Koivisto (2000, 2) ovat tehneet Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyönään tutkimuksen diakoniavastaanottojen asiakkaista Helsingin hiippakunnassa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Helsingin hiippakunnan lokakuun 1999 diakoniavastaanottojen asiakkaita. Tehtävänä oli kartoittaa asiakkaiden taustatietoja ja selvittää diakonisen avun hakemisen syyt ja auttamistoimenpiteet. He ovat myös selvittäneet, ovatko asiakkaat kokeneet tullessaan autetuiksi, ja vastavuoroisesti, ovatko työntekijät kokeneet voineensa auttaa.

Asiakkaat olivat hakemassa apua pääasiassa taloudellisista syistä ja tärkeimmiksi auttamiskeinoiksi nousivat taloudellinen apu ja keskustelu. Lähes 90 prosenttia asiakkaista kokee tulleen riittävästi autetuksi, kun taas työntekijöistä vain noin puolet kokee auttaneensa asiakasta tarpeeksi.

Syksyllä 2015 Toropainen tutki opinnäytetyössään asiakkaiden kokemuksia Seinäjoen alue seurakunnan diakoniatyöstä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, mitä Seinäjoen alue seurakunnan antama apu merkitsee asiakkaille ja kuinka asiakkaat olivat kokeneet tulleen kohdelluiksi käydessään diakoniatöiden asiakkaina. Aineisto oli kerätty diakoniatyöstä jaetuilla kyselylomakkeilla. Asiakkaat olivat pitäneet diakoniatyötä merkityksellisenä oman elämänsä kannalta ja yleisesti diakoniatöiden palveluihin ja työskentelyyn oli oltu tyytyväisiä. Taloudelliset avustukset oli koettu tärkeiksi. Kehittämiskohteiksi tutkimuksessa nousivat diakoniatöiden käytännöt ja ruokapankkitoiminta. (Toropainen 2015.)

6 TAUSTATIETOJA TUTKIMUKSESTA

Opinnäytetyöni tarkoitus oli tutkia Nurmon kappeliseurakunnan taloudellisen tuen asiakkaita vuosilta 2012–2015. Erityisenä tutkimuskohteenani olivat asiakkaat, jotka olivat saaneet taloudellista apua kaikkina kyseessä olevina vuosina. Henkilömäärän lisäksi otin tarkasteluun annettujen avustusten määrät ja kartoitin vielä asiakkaiden henkilötaustoja. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, eroaako pitkäaikaisavustettujen asiakkaiden ryhmä jotenkin muusta asiakasjoukosta ja minkälaista heidän tuen tarpeensa on ollut määrällisesti.

Nurmon kappeliseurakunnassa kirjataan Katrina Diakonia -ohjelmaan kaikki diakonian avustusasiakkaat. Katrina Diakonia on diakoniatyön asiakasrekisteri, joka on erityisesti diakoniatyöhön kehitetty internet-pohjainen ohjelma, jossa on täydellinen tietosuojia. Asiakasrekisteri on kehitetty yhteistyössä seurakuntien kanssa helppokäyttöiseksi ja käytännölliseksi. (Katrina Diakonia – diakoniatyön asiakasrekisteri i.a.)

Katrina Diakonian lisäksi Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöntekijät pitävät avustusasiakkaistaan taulukkoa, johon kirjataan annetut taloudelliset avustukset. Tutkimusta varten olen saanut nämä taulukot käyttööni vuosilta 2012–2015. Näistä kahdesta lähteestä kerätyn aineiston avulla on saatavilla kattava kokonaiskuva kaikista taloudellisen avun saaneista, joten kerättyjä tietoja voidaan pitää luotettavina. Pienten inhimillisten virheiden mahdollisuus on tietysti aina olemassa: joku avustussumma on kiireessä saattanut jäädä kirjaamatta, summaan on saattanut tulla jokin näppäilyvirhe tai muuta vastaavaa.

Erityinen tutkimuksen kohde tässä opinnäytetyössä ovat ne diakonian taloudellisen avun asiakkaat, joita on autettu jo useampana vuonna peräkkäin. Näistä avustettavista ei ole saatavilla suoraa tietoa, vaan heidät täytyy yksitellen poimia käytettävissä olevista diakonian asiakasrekistereistä. Käytännöllisistä syistä – diakoniatyöntekijöiden oman taulukoinnin ja Katrina Diakonia-ohjelman käytössä oloajan – valikoitui tämän opinnäytetyön aikajaksoksi vuodet 2012–2015 eli neljän vuoden ajanjakso. Käytän tässä tutkimuksessa löytyneestä asiakas-

ryhmästä, jota on siis taloudellisesti avustettu kaikkina kyseisinä vuosina, nimitystä pitkäaikaisavustetut.

Yksi osa opinnäytetyötäni oli paneutua tarkemmin diakoniatyön avustusasiakkaisiin. Valitsin tarkemmaksi tarkastelun kohteekseni vuoden 2015 taloudellisen avun asiakkaat aivan sillä perusteella, että se oli tuorein saatavilla oleva vuosi ja siten mielestäni mielenkiintoisin. Jos diakoniatyön taloudellisen avun asiakkaita tutkitaan jatkossakin, voidaan vertailua suorittaa tähän vuoteen. Vertailua kokonaiskirkollisesti vuoteen 2015 en kuitenkaan pystynyt tekemään, koska Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tilastot vuodelta 2015 eivät ole vielä valmistuneet.

Asiakkaiden tietojen luovuttaminen Katrina Diakonia -ohjelmistosta ja taulukoista on ollut eettisesti mahdollista, koska olen diakonian viranhaltijana kyseisessä seurakunnassa. Erityistä huomiota aion kiinnittää pitkäaikaisasiakkaiden tutkimiseen. Jos heidän määränsä ei ole kovin suuri, täytyy pitää huolta, ettei kenenkään henkilöllisyys paljastu.

Opinnäytetyöni on selkeästi kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Sen tarkoitus on tutkia Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyön asiakasvirtoja ja avustamiseen käytettyjä varoja. Opinnäytetyössä verrataan vuosilta 2012-2015 asiakkaiden ja heidän saamien avustusten määrää. Heikkilän (2014) mukaan kvantitatiivisella tutkimuksella pyritään selvittämään lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kvantitatiivinen tutkimus selvittää usein asioiden välisiä riippuvuuksia ja antaa vastauksia tutkittavissa ilmiöissä tapahtuneisiin muutoksiin. Kvantitatiivinen tutkimus antaa hyvän kuvan asioiden nykytilanteesta, mutta sen avulla ei pystytä selvittämään asioiden syitä.

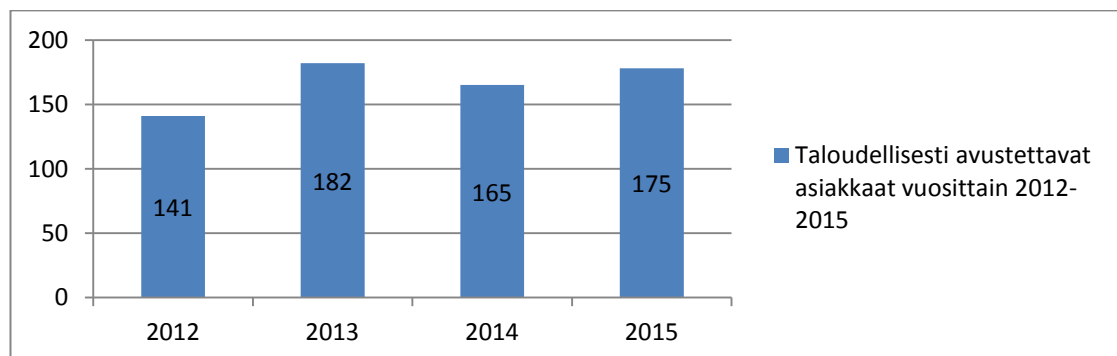
Opinnäytetyö on jo ideointivaiheessa herättänyt paljon mielenkiintoa Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöntekijöiden keskuudessa. Tutkimuksena valmistuttua se on tarkoitus esitellä jo kevään aikana Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöntekijöille ja diakoniatyöntekijöille ja diakoniatyöntekijöille. Työ on aiheeltaan ja sisällöltään varsin ajankohtainen, joten oletan sen saavan paljon mielenkiintoa osakseen niin työntekijöiden kuin toimikuntalaisten keskuudessa. Mikäli työ herättää

mielenkiintoa laajemminkin, sen tuloksista voidaan tarvittaessa kertoa myös Nurmon kappeliseurakunnan muille työntekijöille ja kappelineuvostolle sekä Seinäjoen seurakunnan diakoniatyöntekijöille ja luottamushenkilöille.

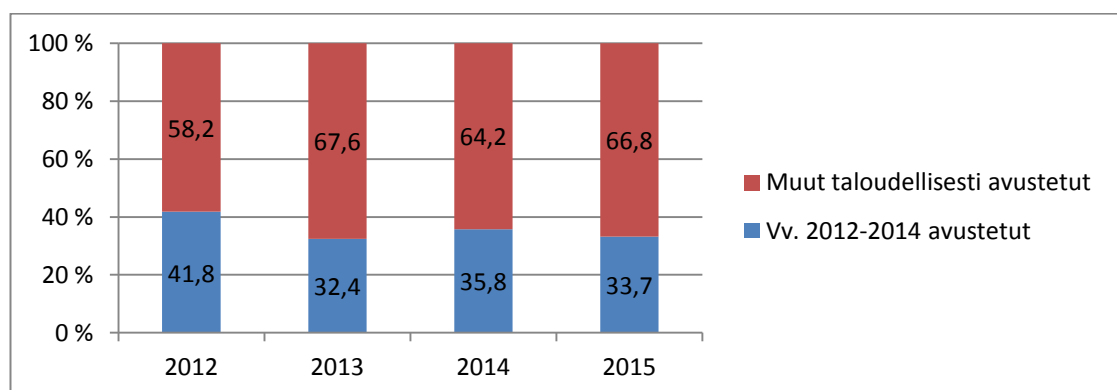
7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Diakoniatyön taloudellisen avun asiakkaat vuosina 2012–2015 Nurmossa

Pitkäaikaisavustettuja asiakkaita Nurmossa vuosilta 2012–2015 löytyy tilastojen perusteella yhteensä 59 henkilöä. Neljän vuoden aikana taloudellista apua Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöltä on saanut kaikkiaan 308 henkilöä. Pitkäaikaisavustetut muodostavat tästä joukosta noin viidesosan eli 19,1 prosenttia. Vuositasolla laskettuna pitkäaikaisavustetut muodostavat asiakkaista reilun kolmanneksen eli 35,8 prosenttia. Taloudellista avustusta on saanut vuosittain yhteensä 141–182 henkilöä (KUVIO 1). Pitkäaikaisten asiakkaiden osuus vaihtelee vuosittain reilusta 32 prosentista lähes 42 prosenttiin taloudellisen avun saaneista (KUVIO 2).

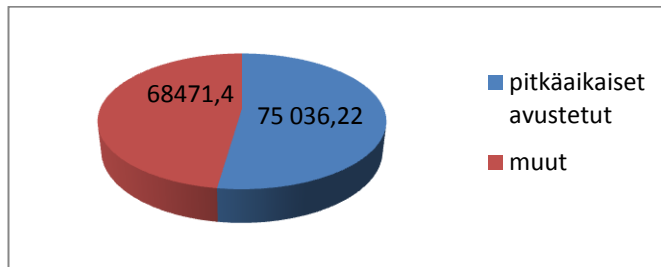

KUVIO 1. Taloudellisesti avustettujen asiakkaiden määrä vuosittain Nurmon kappeliseurakunnassa

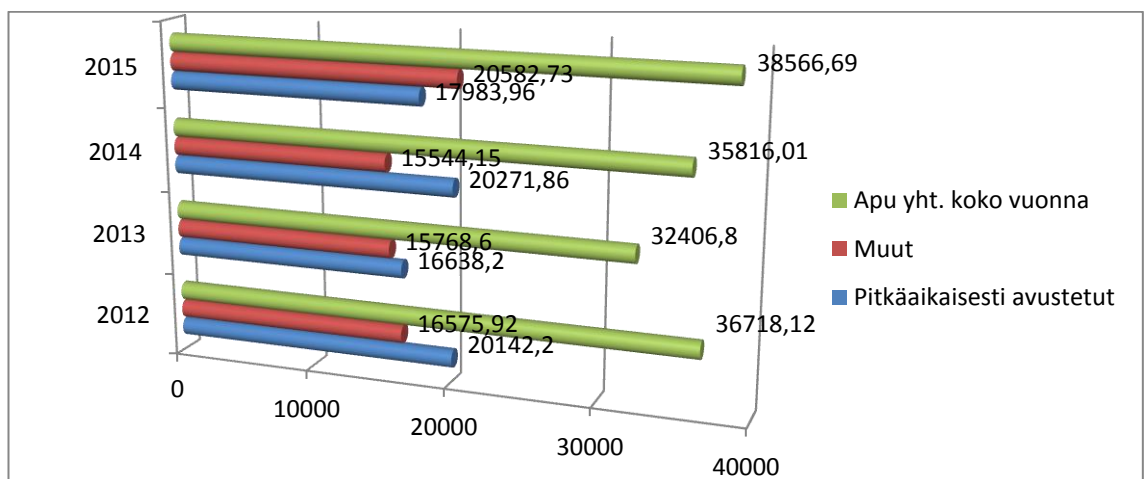
KUVIO 2. Pitkäaikaisesti avustettujen ja lyhyempiaikaista apua saaneiden osuudet prosentteina vuosittain

Taloudellista apua Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyö on myöntänyt vuosien 2012–2015 aikana yhteensä 143 507,62 euroa. Tämä summa muodostuu talousarviomäärärahoista, diakoniarahaston varoista, keräys- ja lahjoitusvaroista ja muualta haetuista ja myönnetyistä avustuksista kuten Tukikummeilta. Pitkäaikaisesti avustetut asiakkaat ovat saaneet kaikesta myönnetystä avusta yli puolet eli 52,3 prosenttia (KUVIO 3).

KUVIO 3. Nurmon kappeliseurakunnan myöntämän taloudellisen tuen määrä vuosina 2012–2015 ja sen jakaantuminen pitkäaikaista apua saaneiden ja muiden avustettujen kesken

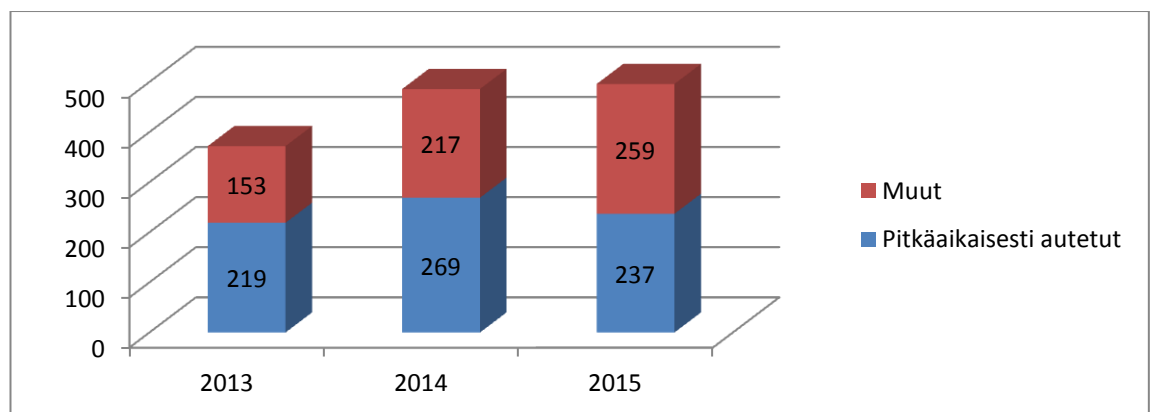
Vuosina 2012–2015 on taloudellista apua myönnetty vuosittain reilusta 32 000 eurosta yli 38 000 euroon. Pitkäaikaisavustetut ovat saaneet kaikesta myönnetystä avusta 54,9 prosenttia vuonna 2012, 51,3 prosenttia vuonna 2013, 56,5 prosenttia vuonna 2014 ja 46,6 prosenttia vuonna 2015. Viimeisin vuosi siis tekee poikkeuksen avustusosuuksiin, sillä silloin pitkäaikaiset asiakkaat ovat saaneet alle puolet kaikesta jaetusta tuesta, kun taas muina vuosina heidän prosenttiosuutensa on ollut yli puolet. (KUVIO 4.)

KUVIO 4. Asiakkaille myönnetty apu vuosittain euroina

Pitkäaikaisesti avustetut asiakkaat ovat saaneet taloudellista apua diakoniatyöltä keskimäärin 1217,80 euroa asiakasta tai perhekuntaa kohden, joka tekee vuosittaiseksi avustussummaksi keskimäärin 304,45 euroa. Neljän vuoden aikana myönnettyjen avustusten yhteissummat kuitenkin vaihtelevat suuresti: pienin yhteissumma koko ajalta on 160 euroa, joka tarkoittaa keskimäärin 40 euron avustusta vuotta kohden, kun taas suurin yhteissumma on 3442,13 euroa eli keskimäärin 860,53 euroa vuotta kohden. Tarkasteltavina olleiden vuosien aikana yli 3000 eurolla autettuja on 4 henkilöä tai perhekuntaa.

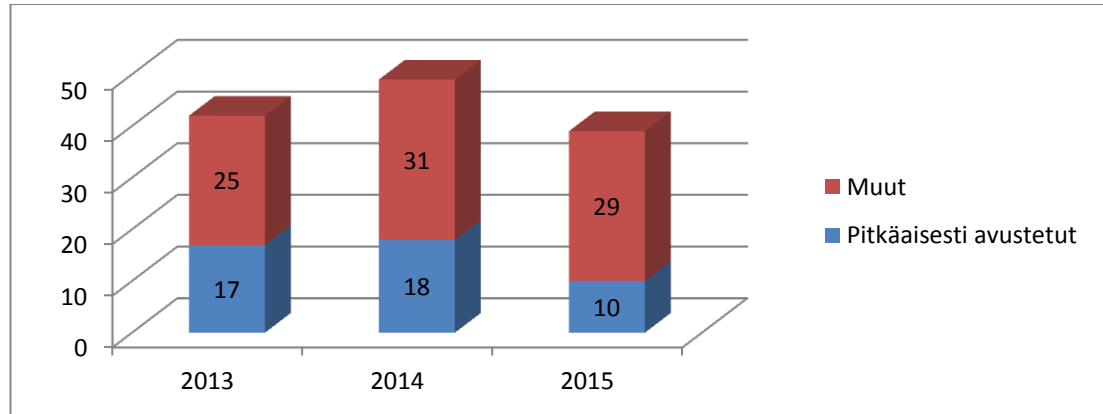
Elintarvikkeiden hankkimista varten Nurmon kappeliseurakunnassa myönnetään osto-osoituksia elintarvikemyymälöihin huomattavasti enemmän kuin annetaan ruokapankkiseteleitä koko seurakunnan ylläpitämään ruokapankkiin. Osto-osoituksia on kirjoitettu yhteensä 372 kappaletta vuonna 2013, 486 kappaletta vuonna 2014 ja 496 kappaletta vuonna 2015 (vuoden 2012 lukua ei ole saatavilla erilaisen tilastoinnin vuoksi). Näistä seteleistä on pitkäaikaisavustetuille myönnetty 58,2 prosenttia vuonna 2013, 55,3 prosenttia vuonna 2014 ja 47,6 prosenttia vuonna 2015. (KUVIO 5.)

KUVIO 5. Elintarvikkeiden hankintaan myönnettyjen osto-osoitusten määrä kappaleina vuosina 2013–2015

Osto-osoitusten määrään verrattuna ruokapankkia nurmolaiset käyttävät suhteellisen vähän. Ruokapankkiseteleitä on myönnetty 42 kertaa vuonna 2013, 49 kertaa vuonna 2014 ja vuonna 2015 kokonaismäärä on ollut vain 39 kappaletta. Pitkäaikaisavustettujen prosentiosuudet ruokapankin käytöstä jäävät selvästi alle puoleen: vuonna 2013 pitkäaikaisavustetut ovat saaneet 40,5 prosenttia

ruokapankkiseteleistä, vuonna 2014 36,7 prosenttia ja vuonna 2015 pitkäaikaisavustettujen prosenttiosuus ruokapankkiseteleistä on ollut enää neljännes eli 25,6 prosenttia. (KUVIO 6.)

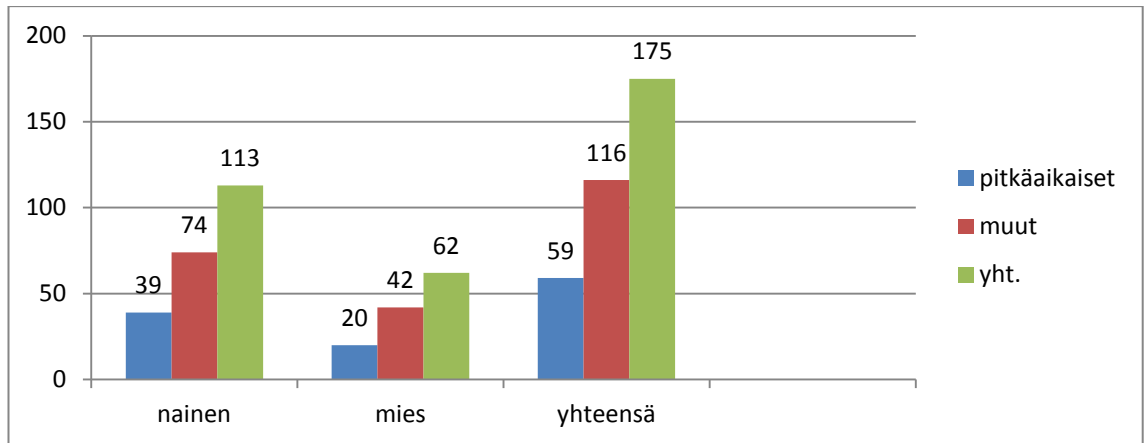

KUVIO 6. Ruokapankkiseteleiden määrä kappaleina vuosina 2013–2015

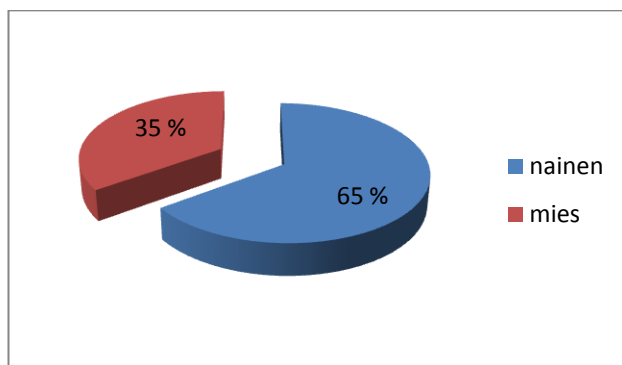
7.2 Diakoniatyön taloudellisen avun asiakkaat vuonna 2015

Asiakasrekisterien perusteella sain vuoden 2015 taloudellisen avun asiakkaiden yhteismääräksi Nurmossa 175 henkilöä. Koska mielenkiintoni on edelleen niissä henkilöissä, jotka ovat olleet vähintään neljä vuotta diakonian taloudellisen avun asiakkaita, olen verrannut ristiintaulukoimalla toisiinsa pitkäaikaisen avun saajia ja muita avustettuja.

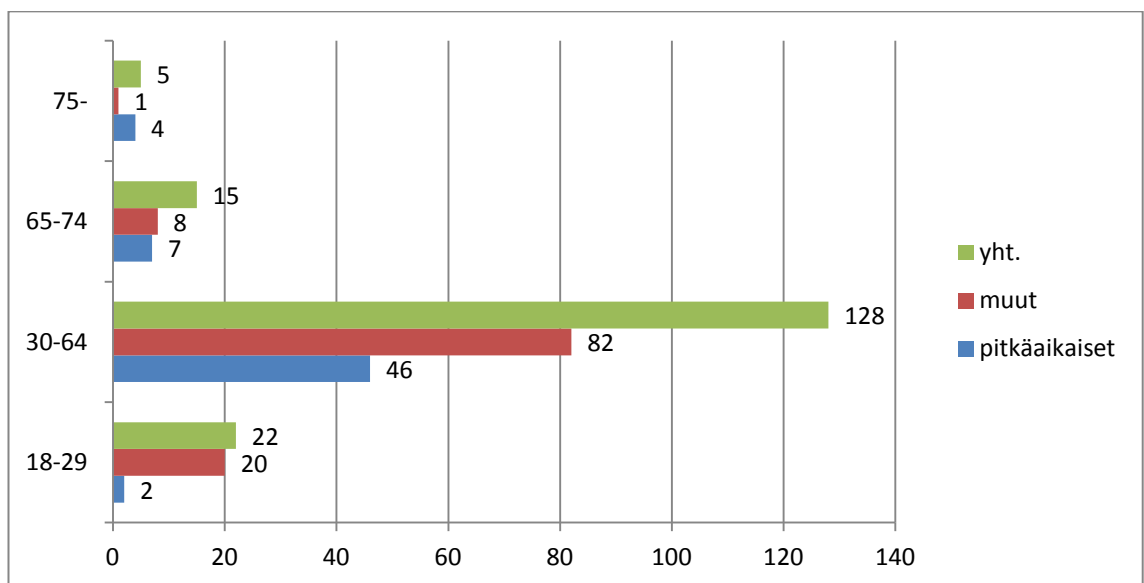
Niin pitkäaikaisavustettujen kuin muidenkin osalta on havaittavissa, että naisten osuus asiakaskunnasta on suurempi (KUVIO 7. ja KUVIO 8.) Katsottaessa asiakkaiden ikäjakaumaa on huomattavissa, että työikäisiä on selkeästi eläkeikäisiä enemmän. Ehdottomasti suurimman joukon muodostavat 30–64-vuotiaat. Toiseksi suurin ryhmä on 18–29-vuotiaat, mutta huomattavaa on, että tässä ryhmässä pitkäaikaisesti avustettuja on todella vähän verrattuna koko ikäryhmän määrään. Alle 65-vuotiaat ovat lähes 90 prosenttia kaikista tuen saajista. Yli 75-vuotiaiden asiakkaiden määrä on kokonaisuudessa todella pieni eikä uusia asiakkaita tähän ikäryhmään juurikaan tule. Ikäryhmäjako on sama kuin Kirkkohallituksen tekemä jako on ollut vuodesta 2012 alkaen (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. i.a.). (KUVIO 9.; KUVIO 10. ja KUVIO 11.)

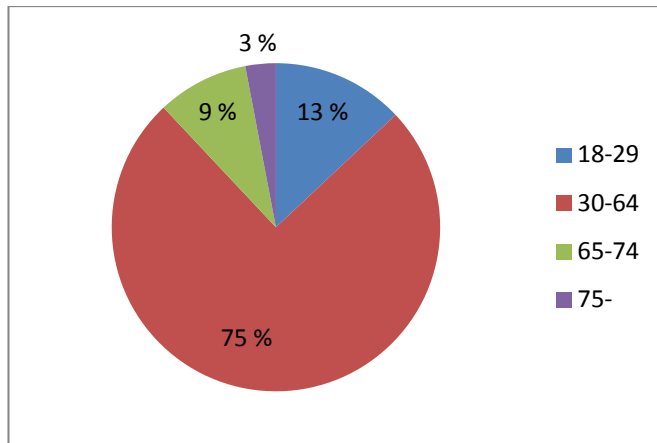
KUVIO 7. Taloudellisesti avustettujen kokonaismäärä ja jakaantuminen pitkäaikaisavustettujen ja muiden välillä

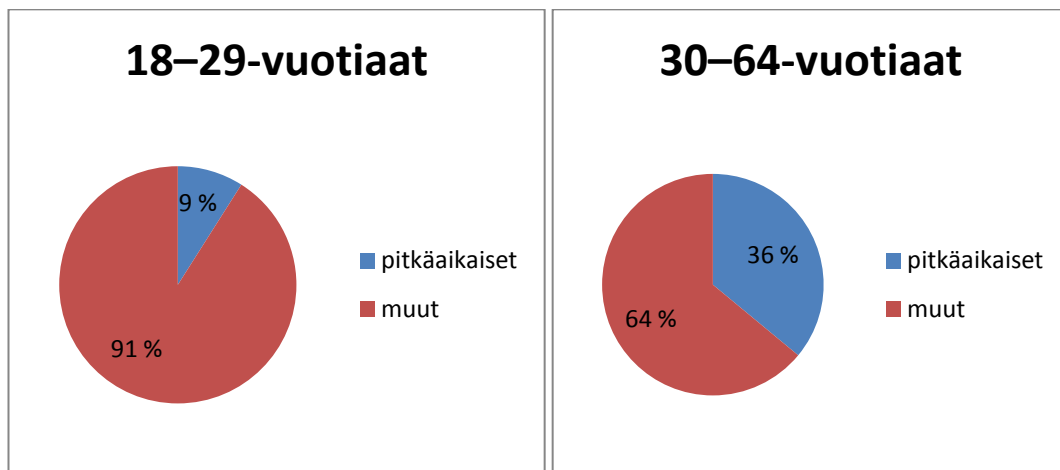
KUVIO 8. Taloudellisesti avustettujen jakaantuminen miehiin ja naisiin

KUVIO 9. Taloudellisesti avustettujen ikäjakauma ja ikäryhmien jakaantuminen pitkäaikaisavustettujen ja muiden välillä

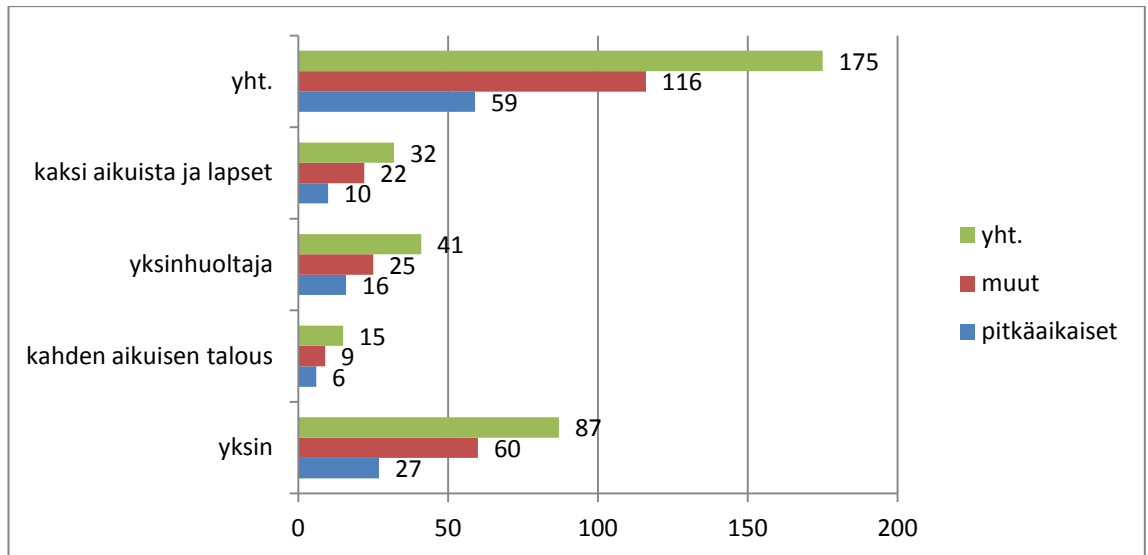

KUVIO 10. Taloudellisesti avustettujen määrä prosentuaalisesti eri ikäryhmien välillä

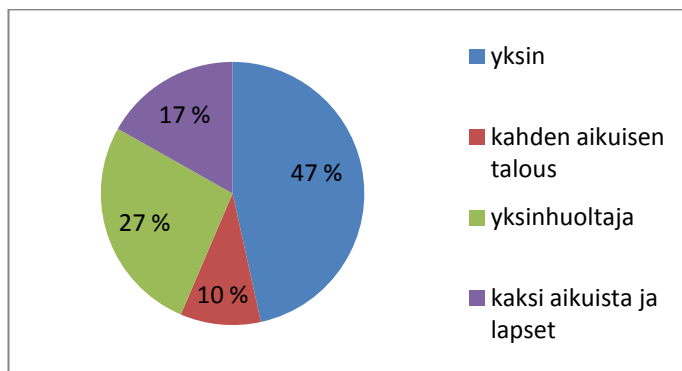

KUVIO 11. Kahden kokonaisasiakasmäärältään suurimman ikäryhmän sisäinen prosenttijakauma pitkäaikaisavustettujen ja muiden taloudellisen avun asiakkaiden välillä

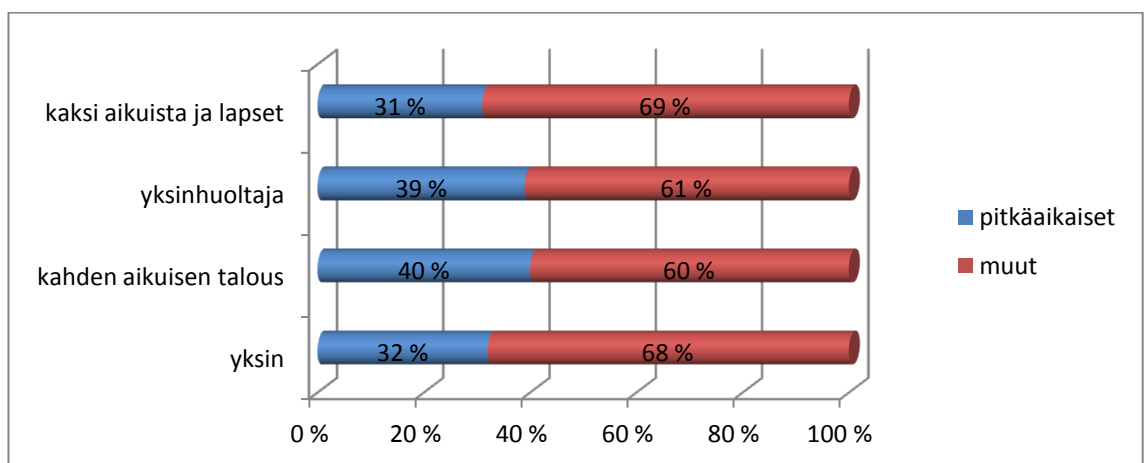
Taloudellisen avun hakijoita oli kaikissa erityyppisissä talouksissa. Suurin tarve avulle näyttää olleen yksinasuvilla. Kaikista vähiten taloudellista apua kaipasivat kahden aikuisen muodostamat taloudet. (KUVIO 12.) Yksinhuoltajien ja yksin asuvien taloudet ovat yhteensä lähes kolme neljäsosaa kaikista avustettavista (KUVIO 13.) Erilaisten talouksien sisällä taloudellista apua pitkäaikaisesti tarvitsivat eniten yksinhuoltajat ja kahden aikuisen taloudet. (KUVIO 14.)

KUVIO 12. Taloudellisen avun jakaantuminen erilaisten talouksien välillä vuonna 2015

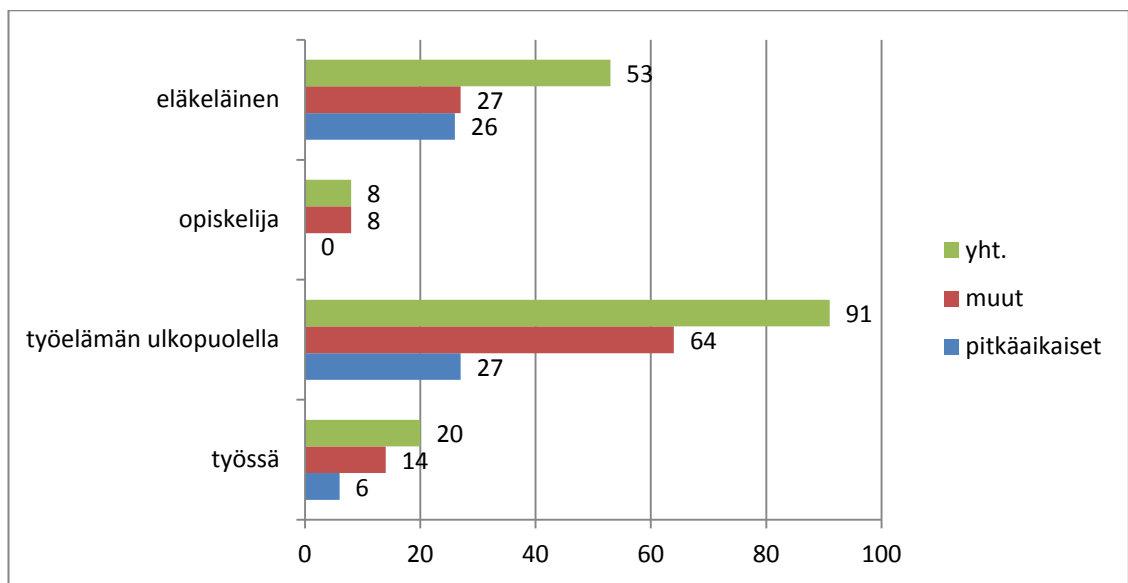

KUVIO 13. Taloudellisesti avustettujen jakaantuminen prosentteina erilaisiin talouksiin vuonna 2015

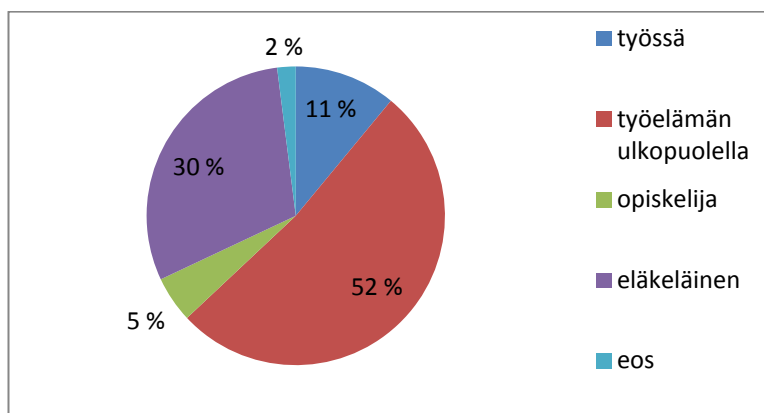

KUVIO 14. Taloudellisesti avustettujen jakaantuminen prosentteina erityyppisten perheiden sisällä

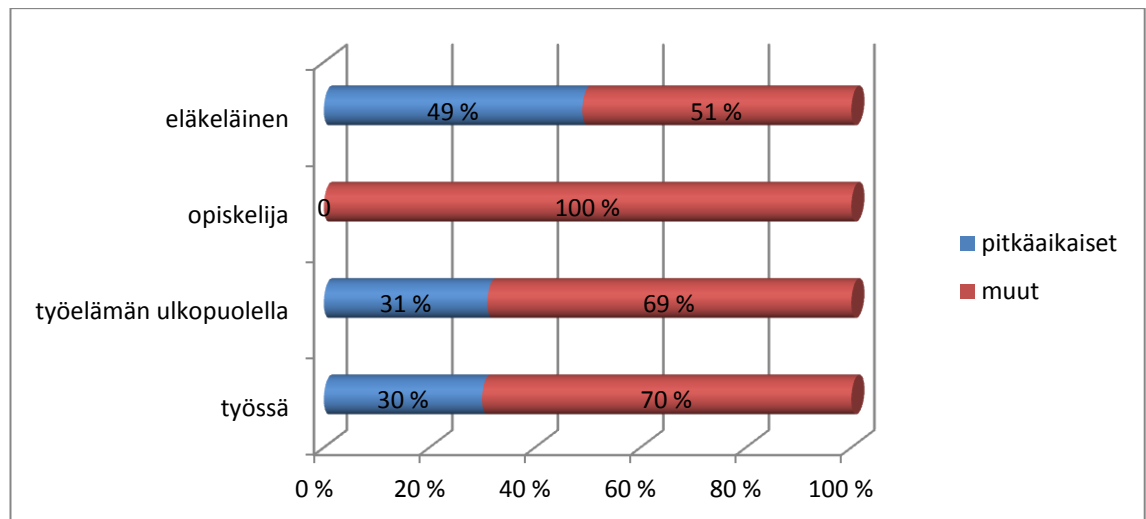
Vuoden 2015 taloudellisen avun asiakkaissa on mukana työssä olevia, eläkeläisiä, opiskelijoita ja työelämän ulkopuolella olevia henkilöitä. Työelämän ulkopuolella olevat voivat olla muun muassa työttömiä tai kotihoidontukea saavia kotiäitejä. Suurin osa asiakkaista on työelämän ulkopuolella. Toiseksi suurimman asiakasryhmän muodostavat eläkeläiset. (KUVIO 15. ja KUVIO 16.) Pitkäaikaista taloudellista apua tarvitsivat suhteellisesti eniten eläkeläiset. Opiskelijoissa pitkäaikaisen taloudellisen avun tarvitsijoita ei ollut ollenkaan, mikä selittyy yleensä lyhytkestoisesta elämäntilanteesta ja opiskelijoiden keskimäärin nuoresta iästä. (KUVIO 17.)

KUVIO 15. Taloudellista apua saaneiden asiakkaiden työllisyystilanne vuonna 2015

KUVIO 16. Taloudellista apua saaneiden asiakkaiden työllisyystilanne prosentteina vuonna 2015

KUVIO 17. Taloudellisen avun tarpeen jakautuminen erilaisessa työllisyystilanteissa olevien ryhmien sisällä

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Noin kolmasosa vuosittain avustetuista on sellaisia, joita on autettu vähintään neljänä edellisenä vuotena, joten pitkäaikaisavustettujen määrä on suuri verrattuna koko asiakasvirtaan, joka Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyössä kohdataan annettaessa taloudellista apua. Noin viidesosa kaikista neljän vuoden aikana kohdatuista taloudellisen avun hakijoista on jäänyt jostain syystä pidemmäksi aikaa asiakkaaksi.

Perehdyttäessä tarkemmin myönnettyihin rahasummiin vie tämä vähintään neljä vuotta avustettujen joukko, joka on viidesosa kaikista neljän vuoden aikana avustetuista, kuitenkin selvästi yli puolet avustusten kokonaismäärästä. Luvut vaikuttavat siis hyvin epäsuhtaisilta.

Avun tarvisijoita on paljon, mutta silti epäilen, etteivät kaikki kaikkein huono-osaisimmista edes ole avun hakijoiden joukossa. Ne, jotka osaavat apua hakea, ovat kyllä huono-osaisia, mutta keskiluokan huono-osaisia. Miten diakonia oikeasti tavoittaisi ne kaikkein huonoiten pärjäävät? Malkavaara ja Ryökäs (2015, 123) ovat tutkineet diakoniabarometrien tuloksia ja toteavat, että taloudellisen avustamisen määrän noustessa seurakunnissa 1990-luvun laman seurauksena on diakoniatyö kehittynyt enenevässä määrin sosiaalityön kaltaiseksi, missä asiakkaalla on oikeus tietynlaiseen apupakettiin. Tätä saatavissa olevaa apupakettia ei juurikaan mainosteta vaan sen saavat ne, jotka ymmärtävät sitä hakea. Diakonian taloudellinen apu alkaa muistuttaa yhä enemmän virallista tukijärjestelmää, mutta samalla sen ulkopuolelle uhkaavat jäädä ne kaikista huonoimmin pärjäävät, joita kukaan ei auta.

Opinnäytetyöni teoriaosuudessa kerroin yhteiskunnan ajattelutavan muutoksesta, missä diakonian myöntämä taloudellinen apu nähdään jokaisen perusoikeutena. Katsoessani oman opinnäytetyöni tuloksia näen, että tämä diakoniabarometreistä nouseva ajatus asenteiden muuttumisesta pitäneekä paikkansa. Vuodesta toiseen apua tarvitsevia ei voisi olla tällaista joukkoa, jos he eivät pitäisi itsestään selvyytensä, että diakonia tarjoaa apua ruuan hankintaan ja laskujen

maksamiseen. Se, että sosiaalitoimi ohjaa asiakkaitaan diakonian avun piiriin, on varmasti sekä hyvä että huono asia. Tietoisuus mahdollisuudesta lisääntyy, mutta vastavuoroisesti asiakasjoukkona kohdataan myös sellaisia, jotka tulisivat toimeen ilman diakonian myöntämää apua.

Nurmon kappeliseurakunnan osalta vuosi 2015 on tehnyt poikkeuksia edellisiin vuosiin verrattuna. Annettu apu oli euromääräisesti pitkäaikaisten osalta pienempi kuin muiden osalta ja elintarvikkeisiin myönnettyjen osto-osoitusten kappalemäärä oli pitkäaikaisille pienempi kuin muille. Suhteessa pitkäaikaiset olivat vain kolmasosa avustetuista, joten heidän osuutensa henkilöä kohden oli edelleen huomattava muihin asiakkaisiin verrattuna. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista seurata, kuinka asiakkaiden määrät, avustuksiin käytetyt varat ja osto-osoitusten määrät muuttuvat suhteessa toisiinsa.

Ruokapankkia pitkäaikaisavustetut eivät jostain syystä kokeneet omakseen: parhaimmillaan noin 40 prosenttia, mutta vuonna 2015 vain 25 prosenttia, myönnetyistä ruokapankkiavustuksista on käyttänyt pitkäaikaisavustetut.

Opinnäytetyötä tehdessäni tuli eteeni mielenkiintoinen Juntusen ym. (2007) tekemä Viimeisellä luukulla -teos, jonka tuloksia diakoniatyön taloudellisen avun asiakkaista haluan peilata omiin tutkimustuloksiini. Juntunen ym. (2007, 95) toteaa, että taloudellisen avun asiakkaista löytyy varsin vähän tutkimustietoja. Kirkkohallitus kerää tilastotietoja diakoniatyön asiakkuuksien syistä, mutta tilastoituihin tietoihin ei merkitä tarkemmin esimerkiksi mikä on tarkempi taloudellisen asiakkuuden syy.

Juntusen ym. (2007, 96) mukaan asiakkaat olivat useimmiten itse löytäneet diakonian taloudellisen avun. Sitä saatettiin pitää oikeutena, joka kuuluu kirkollisverojen maksajalle. Monella asiakkaalla oli luulo, että diakonian apua ei voi saada, jos ei ole evankelisluterilaisen kirkon jäsen. Kaksi eri kanavaa nousi erityisesti esiin, kun diakoniatyöntekijät kertoivat, ketkä asiakkaita ohjasivat diakonisen avun piiriin. Ensimmäisenä esiin nousivat ystävät ja sukulaiset ja toisena kunnan sosiaalitoimi.

Vuodenajat vaikuttivat diakoniatyöntekijöiden mielestä asiakkaiden määrään. Kiireisimpinä aikoina pidettiin loppukevättä, jolloin toimeentuloasiakkuuksien käsittelyssä oli uusien asiakkaiden myötä ruuhkaa, koulunalkua, kun oli tarve ostaa uusia välineitä ja joulua, jolloin oli tarve ostaa lahjoja ja ruokia. Kirkon auttamista jouluna pidettiin tärkeänä, koska se on erityinen kirkollinen juhla. (Juntunen ym. 2007, 97–98.)

Joulun merkitys nousi esiin ainakin kahdella tapaa omassa opinnäytetyössäni. Ensimmäinen konkreettinen diakoniatyön avustuksiin liittyvä joulun merkityksen korostaminen on, että Nurmossa myönnetään joulun alla euromääräisesti hie- man suurempi osto-osoitus elintarvikkeisiin kuin muulloin. Tehdessäni yhteen- vetoa myönnettyistä avustuksista oli nähtävissä, että monet jättivät vuoden vii- meisen mahdollisen avustuksen juuri joulun aikaan. Joulun alla myönnettyjä osto-osoituksia oli selkeästi enemmän kuin muulloin.

Mielenkiintoista oman opinnäytetyöni kannalta on Juntusen ym. (2007, 98–99) tutkimuksessa keskeisten asiakasryhmien hahmottaminen. Viimeisellä luukulla - tutkimukseen haastateltujen mukaan taloudellisen avun asiakkaat olivat lähinnä työikäisiä ja mukana oli jonkun verran pienituloisia eläkeläisiä. Asiakaskunta oli kuitenkin 1990-luvun laman jälkeen koko ajan nuorentunut. Alle 30-vuotiaiden asiakkuuden syynä olivat usein elämänhallinnan puutteesta johtuvat taloudelli- set ongelmat. Yli 30-vuotiaiden asiakkuuksien syyt olivat elämänhallinnan puut- teen tuomien ongelmien lisäksi kriisit ja sairaudet. Eläkeläisten taloudellisen avun tarvitsemisen syyksi nousivat pieni eläke, suuret lääkekulut ja sairaala- maksut, ja tietämättömyys oikeudesta sosiaaliturvaan.

Työikäisten suuri määrä näkyy Nurmon asiakasmääriä tutkiessa. Alle 65- vuotiaita avun tarvitsijoita oli vuoden 2015 asiakkaista lähes 90 prosenttia. Nurmossa eläkeläisten määrä taloudellisen tuen saajista on silti lähes kolman- nes. Koska eläkeläisten osuus on näinkin suuri, mutta silti yli 64-vuotiaita varsi- naisen eläkeiän saavuttaneita oli vain kymmenisen prosenttia asiakkaista, on tuen saajien joukossa suhteellisen paljon ennenaikaisen eläkkeen saajia. En- nenaikaisen eläkkeen taustalta löytyy usein jokin sairaus, joka kuvaa hyvin Jun- tusen ym. esittämää yhtälöä pieni eläke – isot lääke- ja sairaalakulut.

Juntusen ym. (2007, 99–100) tutkimuksessa miesten ja naisten määrästä asiakaina tuli esiin, että yksinäisiä miehiä on enemmän kuin naisia, mutta asiakas-kunta yleisesti ottaen on selkeästi naisvaltainen. Kuluvan vuosituhanen kasva-va asiakasryhmä oli ollut nuoret yksinhuoltajaäidit, joilla oli ongelmia rahankäy-tön suunnittelussa, vaikeuksia hoitaa kotia ja puutteita sosiaalisessa turvaver-kostossa. Yleensäkin ottaen yleinen asiakas oli yksinhuoltajaäiti, jolla oli use-ampi lapsi eikä ollenkaan vakituista työtä.

Diakoniatyöntekijät olivat havainneet, että diakoniatyön tukea haettiin jo toises-sa ja kolmannessa sukupolvessa. Ylisukupolvistumisen syynä pidettiin asiak-kaiden nuorentumista ja puutteita perheen sosiaalisessa ja taloudellisessa tu-essa lapsilleen. Puutteet olivat haastateltujen mielestä johtaneet siihen, että nuori ei ollut hakeutunut koulutukseen, vaan jäänyt ilman työtä kotipaikkakun-nalleen. Yhtenä syynä diakoniatyöntekijät pitivät vanhemmilta tai muualta lähi-piiristä opittua mallia. Diakoniatyön apua hakivat haastateltavien mielestä nuo-ret, jotka eivät ottaneet vastuuta omasta elämästään eivätkä hallinneet rahan-käyttöä. (Juntunen ym. 2007, 100–101.)

Nurmossa taloudellista apua saaneista naisia oli 65 prosenttia ja miehiä 35 pro-senttia. Asiakkaista suurin osa oli yksin asuvia. Toiseksi suurin ryhmä olivat yk-sinhuoltajat. Juntunen ym. (2007, 100–101) nosti tutkimuksessaan esiin ylisukupolvistumisen, jonka huomasi myös omassa tutkimuksessani.

Diakonian taloudellisen avun keskeisimmiksi asiakasryhmiksi nousivat Juntusen ym. tutkimuksessa eläkeläiset ja työttömät. Muita esille tulleita asiakasryhmiä olivat eri syistä velkaantuneet, opiskelijat sekä matalapalkkaiset ja pätkätyötä tekevät. (TAULUKKO 3.) Omassa tutkimuksessani ovat havaittavissa samat asiakasryhmät. Työelämän ulkopuolella olevat ja eläkeläiset olivat selkeästi suurimmat taloudellisen avun asiakasryhmät apua Nurmossa 52 prosentin ja 30 prosentin osuuksillaan. Käytettävien tietojen perusteella en pysty tarkemmin tutkimuksessani erittelemään syitä, jotka ovat asiakkuuteen johtaneet.

TAULUKKO 3. Diakonian taloudellisen avun keskeiset asiakasryhmät (Juntunen ym. 2007, 110)

Keskeisimmät asiakasryhmät:
Eläkeläiset (pieni eläke, korkeat terveydenhoitokulut)
Työttömät Pitkäaikaistyöttömät Juuri työttömäksi jääneet Yksinhuoltajat Maahanmuuttajat Romanit
Velkaantuneet
Opiskelijat
Pienyrittäjät
Matalapalkkaiset ja pätkätyötä tekevät: Monilapsiset perheet Yksinhuoltajat

Juntunen ym. (2007, 111) toteavat, että diakoniatyön antama taloudellinen apu on tarkoitettu tilapäiseksi avuksi. Muutaman asiakasryhmän sisältä löytyy kuitenkin asiakkaita, joilla näyttää olevan tarve toistuvaan diakoniseen apuun. Näitä ovat pitkäaikaistyöttömät, velkaantuneet ja yksinhuoltajat. Opiskelijoiden avuntarve on lähinnä kausittaista. Epäsäännöllisesti tukea tarvitsevat sen sijaan pienyrittäjät, matalapalkkaiset ja pätkätyöläiset. Kolme viimeisintä ryhmää olivat usein joutuneet kohtaamaan jonkin kriisin, josta he eivät selvinneet omin avuin.

Perimmäisiä pitkäaikaisen avun tarpeen syitä en ole omassa tutkimuksessani pystynyt kartoittamaan sen aineiston pohjalta, joka minulla oli käytettävissä. Olisi mielenkiintoista tutkia syitä, jotka ajavat ihmisen hakemaan toistuvasti taloudellista apua.

Juntunen ym. (2007, 111) toteavat tutkimuksessaan, että kolmen eri tutkimuksen, Iivarin ja Karjalaisen Diakonian köyhät, Kettusen Leipää vai läsnäoloa? ja Juntusen ym. Viimeisellä luukulla, tulokset diakonian asiakkaista ovat olleet hyvin samansuuntaisia. Tutkimusten perusteella voitiin todeta, että diakonian taloudellisen avun asiakkaat olivat pääosin työikäisiä miehiä ja naisia, joiden keski-ikä oli jatkuvasti nuorentunut. Asiakasryhmistä esiin nousivat nuoret työttömät ja nuoret yksinhuoltajaäidit. Näiden kolmen tutkimuksen samansuuntaiset tulokset ovat täysin käypiä myös oman opinnäytetyöni tuloksiin.

9 POHDINTA

Ensimmäiseksi mielenkiinnon kohteekseni nousi kysymys: Mikä johtaa siihen, että parinkymmenen prosentin asiakasjoukko saa selkeästi yli puolet neljän vuoden aikana myönnettyistä avustuksista? Kysymykseen löytynee useampia vastauksia. Ensimmäisenä mieleeni tulee tapa, koska kyseessä on kuitenkin selvästi pidempi ajanjakso. Apua on saatu jo useampana vuonna ja sen hakemisesta on tullut hakijalle tapa. Tutkiessani asiakkaita, huomasin, että sieltä löytyy hakijoina kahta tai useampaakin sukupolvea samasta perheestä. Näissäkin tapauksissa nostaisin tavan yhdeksi taloudellisen avun hakemisen syyksi. Tapahakijoilla ajattelisin olevan mahdollisuuksia selvittää arjesta ilman avustusta, mutta koska diakonian apu muun muassa ruokaan ja laskuihin auttaa selviytymisestä arjesta, niin sitä haetaan.

Yhteiskunnan nykytilasta sanotaan yleisesti, että kansa on jakautunut yhä selvemmin kahtia: ne, jotka pärjäävät hyvin, pärjäävät yhä vain paremmin, kun taas huonommalle osalle jääneet pärjäävät yhä huonommin. Tästä löytyy mielestäni yksi syy pitkäaikaisten asiakkaiden suurehkoon määrään ja isoihin avustussummiin. Näistä asiakkaista osa on niitä, jotka oikeasti tarvitsevat kaiken mahdollisen saatavan avun selvitäkseen elämässä eteenpäin. Valoa tunnelin päässä ei ole näkyvissä, vaan avustuksen tarve vain jatkuu ja jatkuu.

Nurmon kappeliseurakunnan taloudellisen avun asiakkaat ottivat mieluummin vastaan elintarvikkeiden ostamista varten osto-osoituksen kauppaan kuin setelin ruokapankkiin. Suuntaus oli havaittavissa vielä selkeämmin pitkäaikaisavustettujen kuin muiden taloudellista apua saaneiden keskuudessa. Taustalta löytyy mielestäni useita syitä. Nurmossa on isoja marketteja aivan kävelyetäisyydellä, joten asiointi on vaivatonta eikä asiointiin välttämättä tarvitse omaa autoa. Ruokapankki ei ole vielä monta vuotta ollut koko Seinäjoen seurakunnan yhteistä toimintaa, joten pitkäaikaisesti avustetut ovat suurimmaksi osaksi tottuneet hoitamaan elintarvikeostoksensa kaupassa. Kolmas syy osto-osoitusten suosioon löytynee aukioloajoista. Markettien ollessa auki kaikkina viikonpäivinä on

ruokapankin ovi avoinna ainoastaan yhtenä päivänä ja silloinkin parin tunnin ajan.

Tutkimus herättää monia kysymyksiä. Miten tilannetta saisi muutettua? Onko mitään tehtävissä? Kuinka oleellinen diakoniatyön myöntämä apu on? Jos apua ei saa, niin selviytyisikö perhe muutenkin? Tutkimus antaa Nurmon kappeliseurakunnan diakoniatyöntekijöille suuntaviivoja tarttua etenkin pitkäaikaisiin asiakkaisiin uudella asenteella. Ajan kuluessa nähdään, onko paneutuminen näihin asiakkaisiin mahdollisesti jopa vähentänyt pitkäaikaisavustettujen asiakkaiden määrää ja parantanut heidän saamansa avun laatua. Erilaisten taulukointien avulla asiakkaiden ja heidän saamiensa avustusten määrää pystytään seuraamaan reaaliaikaisesti. Mikäli diakoniatyöntekijöillä on kiinnostusta erilaisten taulukointien, jotka mahdollistavat tietojen keräämisen yhteen jopa useamman vuoden ajalta, kehittämiselle, niin tämän tutkimuksen tekeminen antaa diakoniatyön käyttöön uusia välineitä. Nyt tiedot on täytynyt koota monesta paikasta.

LÄHTEET

- Elenius, Antti 2007. Avaran diakonian puolustus. Teoksessa Kari Latvus & Antti Elenius (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 158-176.
- Heikkilä, Tarja 2014. Edita Publishing Oy. Kvantitatiivinen tutkimus. Viitattu 3.1.2016.
<http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki; Jokela, Ulla. 2010. Diakoniatyö – Asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Juntunen, Elina 2011. Vain hätäapua? Taloudellinen avustaminen diakoniatyön professionaalisen itseymmärryksen ilmentäjänä. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 4.1.2016.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27770/vainhata.pdf?sequence=1>
- Juntunen, Elina; Grönlund, Henrietta; Hiilamo, Heikki 2007. Viimeisellä luukulla. Tutkimus viimesijaisen sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta. Helsinki: Kirkkohallitus.
- Katrina Diakonia –diakoniatyön asiakasrekisteri i.a. Esite. Viitattu 22.1.2016.
www.katrina.fi/files/katrina_diakonia_esite.pdf
- Keltto, Hanna & Koivisto, Sari 2000. Diakoniavastaanottojen asiakkaat Helsingin hiippakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 24.1.2016.
www.kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Helsinki2000/KelttoHanna.pdf
- Kirkkojärjestys 1991/1055 v. 1993, 8.11.1991. Viitattu 4.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931055>
- Kirkkolaki 1993/1054, 26.11.1993. Viitattu 4.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931054>
- Latikka, Kati 2016. Vastaava diakoniatyöntekijä, Nurmon kappeliseurakunta. Seinäjoki. Henkilökohtainen tiedonanto. 5.1.2016.
- Lemmetyinen, Antti 2002. Diakoniavarat. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 435–445.

- Malkavaara, Mikko. 2007. Suomalaisen diakoniatyön taustat ja nykytilanne. Teoksessa Kari Latvus & Antti Elenius (toim.) Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja, 83–121.
- Malkavaara, Mikko & Ryökäs, Esko 2015. Diakonia-apu oikeutena – Suomalaisen ajattelutavan kehittyminen. Diakonian tutkimus 2/2015, 107–127.
- Pessi, Anne Birgitta & Saari, Juho 2009. Kollektiiviset muistot ja hyvinvointipoliitiikan tulevaisuus – hyvinvointivaltion ja diakoniatyön muuttuvat suhteet ja tulkinnat. Diakonian tutkimus 2/2009, 77-96.
- Rautiainen, Minna 2010. Diakoniatyön hyvä avustuskäytäntö. Esimerkkinä Turun arkkhiippakunnan seurakunnat. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 24.1.2016.
www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24750/Rautiainen_Minna?sequence=1
- Seinäjoen seurakunta i.a. a. Nurmon kappeliseurakunnan historia. Viitattu 16.3.2016. <http://www.seinajoenseurakunta.fi/nurmo/historia>
- Seinäjoen seurakunta i.a. b. Seurakunta nyt ja eilen. Viitattu 2.1.2016.
<http://www.seinajoenseurakunta.fi/seurakunta-nyt-ja-eilen>
- Seinäjoen seurakunta i.a. c. Työntekijöiden yhteystiedot. Viitattu 2.1.2016.
<http://www.seinajoenseurakunta.fi/diakoniatyontekijat>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Sakasti. i.a. Kirkon tilastollinen vuosikirja 2014. Viitattu 16.3.2016.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/\\$FILE/Kirkon_tilastollinen_vuosikirja_2014.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/8A75CE045AD09FE4C22577AE00256611/$FILE/Kirkon_tilastollinen_vuosikirja_2014.pdf)
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 7.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P19>
- Toropainen, Annu 2015. Asiakkaiden kokemuksia Seinäjoen alue seurakunnan diakoniatyöstä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 24.1.2016.
www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98620/Annu%20Toropainen%20Asiakkaiden%20kokemuksia%20Seinajoen%20aluseurakunnan%20diakoniatyosta.pdf?sequence=1

- Veikkola, Juhani. 2002. Diakonian perustehtävä, visiot ja tavoitteet. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 107–128.
- Villa, Janne 2015. Sauli Niinistö: Kaikkia avun tarvitsijoita on autettava. Diakonia 2/2015, Kotimaa Oy, 4–5.